Mösyö

JEAN-PHILIPPE TOUSSAINT

Fransızcadan çeviren:
Mustafa Balel

AYRINTI

JEAN-PHILIPPE TOUSSAINT

1957'de Brüksel'de doğdu. Siyasal bilimler öğrenimi gördü, sanat tarihi diploması aldı. John Lvoff ile birlikte *Banyo* adlı romanının senaryosunu yazdı. Halen Korsika'da yaşıyor.

YAPITLARI: *La Salle de Bain*, 1985 (Banyo, Çev.: Mustafa Balel, Ayrıntı Yayınları, 1990); *Monsieur*, 1981 (Mösyö, Çev.: Mustafa Balel, Ayrıntı Yayınları, 2000); *L'appareil-Photo*, 1988 (Fotoğraf Makinesi, Çev.: Uğur Ün, Ayrıntı Yayınları, 1992); *La Reticence*, 1991; *La Télévision*, 1997.

Ayrıntı: 269
Edebiyat dizisi: 92

Mösyö
Jean-Philippe Toussaint

Fransızcadan çeviren
Mustafa Balel

Yayıma hazırlayan
Necmettin Sevil

Kitabın özgün adı
Monsieur

Les Éditions de Minuit/1986
basımından çevrilmiştir.

© Les Éditions de Minuit

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yaymları'na aittir.

Kapak illüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Ayten Koçal

Baskı ve cilt
Mart Matbaacılık Sanatları Ltd. Şti. Tel: (0 212) 212 03 39-40

Birinci basım *2000*

ISBN 975-539-150-9

AYRINTI YAYINLARI
Dizdariye Çeşmesi Sk. No: 23/1 34400 Çemberlitaş-İstanbul Tel: (0 212) 518 76 19 Faks: (0 212) 516 45 77

Jean-Philippe Toussaint

Mösyö

Tam üç yıl önceydi. Mösyö yeni işe başladığında kendisine bağımsız bir oda verdiler. Buraya kadar mükemmeldi. Leonardo da Vinci gökdeleninin on altıncı katındaki bu oda son derece geniş, tavanı oldukça yüksekti. Mavimsi bir camla kaplı penceresi kente bütünüyle hâkimdi. Çalışma masası birbirine benzeyen metal dolapların ikisine de uzanabileceği yere yerleştirilmişti; iki yanında toplam altı çekmecesi vardı ve füme rengi kalın bir cam tabakasıyla kaplıydı. Koltuk, Mösyö şöyle bir denedi, döner türdendi.

Daha sonraki günler Mösyö, öğleye kadar olan zamanının büyük bir bölümünü bürosuna çeki düzen vermeye ayırdı. Dolapları bir bir elden geçirdi. Çekmeceleri halının üzerine boşalttı. Bir süre sonra eski evrakları düzenli bir biçimde ayırıp tomar tomar eski gazete ve dergilerle doldurduğu naylon torbaları kapının arkasındaki sahanlığa bıraktı. Kendinden önceki görevlinin kitaplarını sandıklara koyup raflara kendi dosyalarını yerleştirdi.

Yavaş yavaş yerleşiyordu. Hemen ertesi gün bir elektrikli kahve makinesi getirdi. Bir duvarın köşesinde, portmantonun arkasındaki prize –odada toprak hattı bulunan tek priz oydu– taktı ve geçici olarak eski kitap sandıklarından birinin üzerine yerleştirdi. Kahve makinesi gayet güzeldi. Kahvesi pek lezzetli oluyordu, kahveyi sürekli sıcak tutuyordu. Her sabah bir iki fincan kendisi içiyor, bu arada ziyaretçilerine de ikram ediyordu.

Mösyö kısa bir sürede kendini şirkete kabul ettiriverdi. Her ne kadar meslektaşlarına karşı biraz mesafeli davranıyorsa da fırsat düştükçe bazı koridor sohbetlerine katılmaktan ve başını önüne eğip onların şu ya da bu konuda tartışmalarını dinlemekten geri kalmıyordu. Sonra özür dileyip izinlerini istiyor ve avucunun içini duvarlara süre süre oradan uzaklaşıp aheste adımlarla odasına dönüyordu.

Öğleden önce Mösyö'nün zemin kata inip sırça sa-

londa oyalandığı oluyordu. Konuk kabul bürosunun etrafını dolaşarak adımlarını kafeteryaya doğru yöneltip örneğin bir paket biberli cips alıyor ve alışılmış aheste adımlarıyla tın tın yürümesini sürdürürken paketi açıp yemeye koyuluyordu. İşçi hareketinin yeterince bilincinde olduğundan sendika panoları önünde duruyor, dalgın dalgın afişleri okuyor, arada sırada bir cips atıştırıyordu. Sonra şöyle yarım bir dönüş yaparak sırça salonu ters yönde yeni baştan kat ediyor; geçerken de halka yönelik el ilanlarından birkaç tane alıyordu. Bunlardan bazılarını asansör beklerken çabucak okuyuveriyor, kalanı da bir banketin üzerine bırakıyordu.

Haftada iki kez, evrak dolabının dibinde bir tomar ekonomi ve finans gazete ve dergisi Mösyö'yü bekliyordu. Bunları alıp bürosuna götürüyor, şöyle bir bakarak hepsini birer birer elden geçiriyor, bazılarına Rötring marka kaleminin ince ucuyla notlar alıyor, bazılarını da kesip naylon torbalar içinde saklıyordu.

İkindi vakti, inan olsun, Mösyö yeni baştan kafeteryaya iniyordu. Pantolon paçalarını yukarı doğru çekerek eni konu oturuyor, bir küçük bira ısmarlıyordu. Bu saatler sakin saatlerdi. Zemin kat genellikle ıssız oluyordu. Masasından, sakin yaratıkların berrak suyun içinde gidip geldikleri büyük akvaryumu görüyordu. O saatte kafeteryada pek kimse olmuyordu. Bitişik masada cassatas* yemiş olan bazı resepsiyon

* cassatas: meyveli dondurma. (ç.n.)

görevlisi kızlar kahvelerini yudumlayarak gevezelik ediyorlardı.

Bürosuna çıkarken genel müdürle karşılaştıklarında, Mösyö ona hangi kata çıkmak istediğini sorup ilgili tuşa dokunuveriyordu. Asansörde ikisi de kabinin farklı duvarlarına bakıyorlardı. Mösyö, gözlerini yere dikiyordu. Genel müdürse anahtarlığıyla oynuyordu. Kimi zaman birbirlerine bazı düşüncelerini açıkladıkları oluyordu. Kollarını önünde kavuşturmuş olan genel müdür Mösyö'yü dikkatle dinlerken, içinden, kim olabilir ki bu adam, diyor olmalıydı.

Perşembe günleri Mösyö'nün, genel müdürün şirket sorumlularıyla yaptığı hayli kalabalık bir toplantıya katılması gerekiyordu. Kattaki holde bir panoya raptiye ile iliştirilmiş bir notta toplantının yapılacağı saat belirtiliyordu. Toplantının değişmez yeri, lake kaplı oval bir masanın tüm mekânı doldurduğu dikdörtgen biçiminde büyük bir salondu. Her sandalye için, masaya bir kurutma kâğıdı ve bir küllük konmuştu. Mösyö deneyimine dayanarak, soldan on yedinci koltuğa, çalışmalarının büyük bir bölümünü denetleyen, ona sorulan soruların çoğunu yanıtlayan Madam Dubois-Lacour'un yanı başında, dikkatleri çekmeyeceği koltuğa oturuyordu. Ve toplantı boyunca sessizce sigarasını tüttürerek, o geriledğinde geriye çekilip, o eğildiğinde öne doğru eğilerek bu hanımın gölgesine saklanmaya özen gösteriyordu. Genel müdür yüksek sesle adını andığında, Mösyö şaşırmış-

çasına başını uzatıyor, eğilerek selamını verdikten sonra yavan, kısa ve özlü bir şekilde tak tak teknik ve profesyonel yanıtlar sıralıyordu. Sonra parmakları hafifçe titreyerek yeni baştan yanındaki hanımın gölgesine sığımveriyordu. Toplantılar genellikle bir saate yakın sürüyordu. Genel müdür oturuma son verdiğinde herkes sırasıyla ayağa kalkıyor, paltosunu giyiyordu; küçük gruplar oluşuyordu (Havana sigaralarımı görmediniz, diyordu Dubois-Lacour, kırmızı ve yaldızlı bir paket).

Dubois-Lacour bazen bürosuna dosya getiriyordu. Mösyö oturmasını rica ediyordu; kadın, belgeleri ona uzatıyor, bacak bacak üstüne atarken, teşekkür ederim, deyip bunlardan bazılarını kısaca özetliyor, bazıları hakkında da genel hatlarıyla bilgi veriyordu. Sonra bazı açıklamalarda daha bulunarak onu yalnız bırakıyordu. Dubois-Lacour'un, onun nasıl ciddi bir havayla çalıştığı konusunda hiç tereddüdü yoktu. Bundan dolayı da Mösyö ona minnettardı. Dubois-Lacour dostça bir havayla, yeri geldikçe, ne zaman baksam, hiçbir iş yapmıyormuş gibi bir haliniz var, diyordu . Ardından da, nezaketi elden bırakmayıp, bunun, zaten tüm ünlü hamaratların karakteristik özelliği olduğunu ekliyordu.

Mösyö bürosunda ziyaretçilerini beklerken, bir sekreter kız telefon edip geldiklerini haber veriyordu. Çalışma masasının başına kurulup ya da tercihen camlı bölmenin önünde, kravatını düzelterek gelenle-

ri beklemeye koyuluyordu. Giriyorlardı. Mösyö kaşığını fincanın içinde yavaşça gezdirirken, onlara kahve önerisinde bulunuyor, oturmaya davet ediyor ve gözlerini parmaklarından ayırmadan kendini hep uzlaşmacı kalmaya zorlayarak berikilerin anlattıklarını dinliyordu. İçlerinden en girişkenlerine, kendisinden kesin olaylar, rakamlar, somut şeyler isteyerek onu adamakıllı bunaltanlara şakakları ter içinde, tablolar, ne bileyim artık, grafikler göstereceği vaadinde bulunuyordu. Ve onlar gittikten sonra kara kara düşünmeye başlıyordu.

Ah şu insanlar!

Mösyö haftada bir akşam, ucuz olsun diye çok amaçlı bir spor salonunda salon futbolu oynuyordu. Vestiyerde gruptan uzak duruyordu. Kılık değiştirirken hayli oyalanıyordu. Çok güzel malzemeleri vardı: Kırmızı mayo, bez bermuda, çift tabanlı tenis pabuçları. Sahaya en son o çıkıyordu ve sırtlarında eşofmanlarla taç çizgisinin yanında yorumlar yaparak oyuncuları izleyen on kadar kızın gözleri önünde ötekilerle birlikte ısınma hareketlerine başlıyordu. Maç sırasında her köşe atışında, savunmada oynayan Mösyö, sahaya çıkıyor ve önüne geleni ite kaka rakip takımın kalesi önüne yerleşip topa kafa atmaya hazır vaziyette bekliyordu. Heey sırık, yerine dön bakalım, dön yerine! diye atılıyordu eski bir futbol hastası olan antrenör. Mösyö omuz silkip sahayı şöyle bir süzerek yerine geri dönüyordu.

Mösyö, kendini uzaktan yakından çağrıştıran hiçbir şeyden hoşlanmazdı. Hayır. Söz gelimi bileğini burktuğu akşam, otobüs beklerken, spor çantasını ayakları dibine bırakmış, gazete okumaktaydı. Yanındaki adam ona bir şey sormaya çalışıyordu. Gazetesini okumayı bitiren Mösyö'nün yanıt vermediğini gören adam, temkinlice gülümseyerek ne demek istediğini anlamadığını ve sorusunu tekrar etmesi gerektiğini sandı. Mösyö gazetesini gözünün önünden indirdi ve yukardan aşağıya hayretle berikini süzdü. Adam yaklaştı ve Mösyö'yü hoyratça itekledi. Dengesini kaybeden Mösyö, kolunu küt diye kapalı otobüs durağının demir çıkıntısına çarpıverdi.

Mösyö o dönemde nişanlıydı.

Evet. Nişanlısı için, onun böyle akşamüzeri hafif yaralı bir halde eve döndüğünü görmek hayli acı olmalıydı. Koşup mutfaktan buz getirdi. Avutmak için elini alnına koyarak kolunu buz kovasına sokmasını söyledi. Sonra, Mösyö saatini çıkarırken, nişanlısı onun hafifletmek için hiçbir çabada bulunmadığı ortamı biraz olsun yatıştırmak amacıyla bağdaş kurarak halıya oturdu ve ipuçlarından yola çıkarak saldırganın robot resmini çizip raptiyeyle antreye gelişigüzel tutturdu.

Mösyö'nün nişanlısı o akşam, elinden gelen azami titizliği göstererek, son derece anlayışlı bir insan olduğunu kanıtladı. Odasına bir kamp yatağı yerleştir-

di; ailesine açıklamalarda bulunması gerektiğinde Mösyö'ye destek oldu. Bunlar, yani ilk tanıştığında saftorik insanlar diye kalıbını basıverdiği nişanlısının ailesi olan Parrain'ler, şu anda, kapının aralığında eğilmiş Mösyö'ye bakıyorlardı. Sorun çıkmasını istemeyen Mösyö, yatağın üzerine oturmuş, bu adamların ilgisini çekmek için inandırıcı bir edayla ağır ağır konuşarak evlerinde bulunuşunu haklı göstermeye çalışıyordu. Gelgelelim onu dinledikleri yoktu pek. Onların bilmek istedikleri tek şey vardı: Görmüş de merak etmişlerdi doğrusu; acaba kızları, aile dostları Caradec'in resmini koridora neden asmıştı? Hepsi bu.

Ertesi gün, sabahın erken saatlerinde, tıkırtı yapmayayım diye parmaklarının ucuna basarak koridoru geçmek üzereyken nişanlısının annesiyle burun buruna geldi. Gecelikleydi kadın. Alabildiğine uykulu bir hali vardı, delikanlının evlerinde bulunuşuna bir anlam verememişe benziyordu. Mösyö, kendini toparlaması için ona kısaca adını hatırlattı ve başını önüne eğip bakışlarını, alt tarafında şeffaf geceliğinin sabah mahmurluğuyla daha da hacim kazanmış malını tabak gibi ortaya çıkardığı kasık kısmına dikerek kibarca selam verdi. Kadın profilden görüntü verecek biçimde elini Mösyö'nün omuzuna koyarak, iyi uyudunuz mu? diye sordu. Mösyö başıyla hayır anlamında bir işaret yaptı ve geceye oranla kaygı verici bir şekilde balon gibi şişmiş olan bileğini gösterdi. Kadın uzaktan bileği inceledi ve pek de üzerine düşmeden şöyle bir yarım ağızla, hastaneden, röntgenden söz

etti. Profilden görüntü verişini sürdürerek yan yan uzaklaşırken, banyoda sifona dikkat etmesini söyledi (olur, ihmal etmem, dedi Mösyö).

Mösyö, odaların konumunun onu şaşırtmaktan geri kalmadığı evde birkaç kez gelişigüzel oraya buraya daldıktan sonra, sonunda elini yüzünü yıkamış, gece mavisi bir kostüm giyinmiş, boynunda koyu renk bir kravat, mutfağa geldi. Pantolonunun kat yerini tutarak rahatça oturdu. Mösyö Parrain bacağında, bedenini sıkı sıkıya saran iç çamaşırıyla bir sandalyeye oturmuş, bir yandan sigarasını tüttürüyor, bir yandan da Mösyö'yü süzüyordu. Mösyö'nün nişanlısı, dediklerine göre hâlâ uyuyordu. Fark etmezdi canım. Annesiyle Mösyö onun kalkmasını beklemeden kahvaltıya başlamaya karar verdiler. Mösyö, bileğinin durumuna rağmen, sırf göze girmek için kalkıp kahveleri tazelemekten çekinmedi.

Madam Parrain'in sabahlığı hâlâ üstündeydi. Ama altına büyücek, mavi bir külot giyinmişti. Bu yüzden de Mösyö şeffaf geceliğin altında artık sadece göğüslerini görebiliyordu ve kahvesini içerken ne yazık ki yalnızca bu kadarıyla yetinmek zorunda kaldı. Mösyö Parrain sigarasını fincan tabağına bastırdıktan sonra, Mösyö'ye, izin verirse bileğine bakmak istediğini söyledi. Sadece merakmış. Kılıfından çıkardığı gözlüğünü gözüne takıp uzun uzun düzeltti ve Mösyö'ye kolu rahatça baldırının üstüne gelecek biçimde çökmesini söyledi. Mösyö, denileni yapınca, adam bir

süre parmaklarıyla şöyle bir üstün körü bilek kemiğini yokladı. Sonra gözlüğünü gözünden çıkarıp kaygılı bir havayla röntgen çektirmesi gerektiğini söyledi, çünkü gözle görünen bir şey yoktu.

Mösyö röntgen çektirmenin yaygın, zararsız bir işlem olduğunu çok iyi biliyordu ve hastaneye gitme derdi olmasa (Mösyö'nün hastaneyle pek başı hoş değildi) bunu seve seve yapmaya hazırdı. Yerine oturunca Parrain'lere apartmanda bir doktor olup olmadığını sordu. Örneğin bir röntgen uzmanı var mıydı acaba? Üçüncü kattaki Doktor Douvres'un dışında binada başka doktor bulunmadığım söylediler. Mösyö, Doktor Douvres ile aralarında bir durum olup olmadığını sordu. Madam Parrain tepki gösterdi. Yo, hiçbir şey yoktu, ne olabilirdi ki, sadece bir komşuydu, hepsi o kadar. Sizi temin ederim aramızda bir şey yok, dedi.

Madam Parrain mutfakta son derece doğal bir havayla bulaşık yıkarken, ne yapacağını bilemeyen Mösyö (fincanını daha önce kaldırmıştı) cebini karıştırıp çeşitli kâğıt parçaları çıkardı ve kültablasının üstünde yakmaya başladı. Bu arada Madam Parrain'e Doktor Douvres'un evlere muayeneye gelip gelmediğini sordu. Madam Parrain biraz sinirlendi, galiba bu konuda pek bilgisi yoktu. Bunu anlamak için yapılacak tek şey, telefon edip sormak, dedi.

Mösyö telefonu pek sevmezdi.

Mösyö ellerini, avuçları yapışacak şekilde düz olarak masanın üzerine koydu ve bir parmağını kaldırdı, tırnağına baktı. Tırnağı kuşkuyla süzdükten sonra masanın üstüne şöyle ufak yollu vurup odadan ayrıldı. Koridorda, elinde bir alet kutusuyla banyoya doğru gitmekte olan Mösyö Parrain'den telefon etmek için izin istedi. Telefonunu eden Mösyö yeni baştan mutfağa döndüğünde, nişanlısı oradaydı. Sırtında pijaması, önünde bir fincan çay, oturmuş sigara içiyordu. Doktor Douvres'un telefon numarasını biliyor muydunuz? diye sordu Madam Parrain. Hayır, hayır, diye atıldı Mösyö. Sizden fazla bir şey bilmiyorum. Ve ona doktoru değil, işe gitmediğini görünce telaşlanmasınlar diye işverenini aradığını söyledi. Ah, çalıştığınızı bilmiyordum, dedi Madam Parrain. Peki ne iş yapıyorsunuz? Ticari müdür, diye atıldı nişanlısı. Hıh-hı, dedi Mösyö yeniden yerine otururken. Evet, evet, dedi nişanlısı, Fiat-France firmasının en önemli üç dört ticaret sorumlusundan biri.

Hıh-hı, dedi Mösyö.

Peki fiyatlar ne? diye sordu Madam Parrain. Pardon? dedi Mösyö. Araba fiyatları konusunda bir bilginiz var mı? Bilmiyorum, dedi Mösyö, masanın üstüne parmağıyla tempo tutarak. İlgililerden sorabilirsiniz, dedi kadın. Evet, istiyorsanız, sorarım tabii, dedi Mösyö. Güzel, çok güzel, başka sorusu olan?

Doktor Douvres'un muayenehanesinde görevli kızın yanında birkaç dakika bekledikten sonra, gidip doktora görünmeye karar veren Mösyö, doktorun odasına alındı. Burası duvarları bej renge boyalı, geniş bir çalışma masası ile beyaz çarşaf örtülü bir hasta yatağı bulunan kocaman bir odaydı. İri yarı cüssesine karşın, beyaz gömleği içinde gayet zarif bir insan olan Doktor Douvres elli yaşlarında, ince ve seçkin biriydi. Mösyö'yü karşılamak için ayağa kalkıp elini sıktı ve gidip koltuğuna oturacağı yerde bir şeyler anlatarak Mösyö'ye doğru ilerlemeye koyuldu. O böyle üstüne üstüne gittikçe Mösyö geri geri çekiliyordu. Karşısında uzun uzun açıklamalar yaparak Mösyö'yü bir duvar köşesine sıkıştırdı, kendisinden daha mı büyük yoksa daha mı küçük olduğunu hesaplamak için şöyle gizlice süzdü onu (ah, şu insanlar!). Sonra gidip yerine oturdu. Ellerini, avuçlarını açık bir şekilde masanın üzerine koyarak şikâyetini sordu. Mösyö açıkladı. O anlattıkça Doktor Douvres yumuşuyordu ve ona eğer kazağını çıkarırsa derhal muayene edeceğini söyledi. Doktor, bir yandan büyük bir titizlikle nabzını dinlerken, bir yandan da Mösyö'ye bir dizi soru sordu. Gelgelelim soruların bir kısmına kendisi yanıt veriyordu. Bunlar bazen çok kestirmeden kısacık şeyler, bazen de fazlasıyla ayrıntılı yanıtlar oluyordu. Ve Mösyö'yü kemiğe dokunmak zorunda olduğu konusunda uyarıyor, bunun sonucu olarak da canının yanacağını söylüyordu. Ona hayatta ne iş yaptığını sordu. Hayatta mı? dedi Mösyö. Onun bu soruyu savuşturmaya çalışması doktoru hayal kırıklı-

ğına uğratmadı. Doktor Douvres başını teveccühle kaldırarak sorusunu yineledi. Ne var ki bu defa o tür bir kaçamak yol bulamasın diye sorunun biçimini biraz değiştirmişti. Mösyö kaçamak yollu yanıtladı. Peki ilginç bir iş mi bari? diye sordu Doktor Douvres. Evet, evet, ücret durumum gayet iyi, dedi Mösyö. Sanırım sizden çok para kazanıyorum, diye eklemeyi de unutmadı. Bunun üzerine doktor Douvres'un sesi pıs diye kesiliverdi (galiba Mösyö işe asıl bu noktadan başlamış olsa daha iyi olacaktı).

Mösyö, Parrain'lere indiğinde bürosuna telefon etti. Kendisine cevap veren kıza saygılarını sunarak, tüm randevularını iptal etmesini ve Madam Dubois-Lacour'a bir sonraki haftanın başına kadar işe gelemeyeceğini bildirmesini istedi. Sonra nişanlısının odasına gidip eşyalarını topladı, spor çantasıyla evrak çantasını alıp mutfağa döndü. O otururken Madam Parrain kocasına kızlarının nişanlısının bir ticaret mühendisi olduğunu söyledi. Ticari müdür, diye düzeltti Mösyö. Evet. Biraz da halkla ilişkilere bakıyorum, dedi, ama bu alan benim asıl güçlü olduğum konu değil.

Hayır. Mösyö bileğini dikkatle ovarken nişanlısına, bu birkaç günlük istirahatten yararlanarak Cannes'a gitmeyi düşündüğünü söyledi. Nişanlısı şaşırmıştı. Cannes'da ne yapacağını öğrenmek istediğinde Mösyö, bilmediğini belirtip, bekleyelim, görelim, dedi. Başka sorusu olan? Hayır. Mükemmel. Yolcu-

luk iyi geçti. Trende Mösyö Alemanik lehçesi konuşan bir İsviçreli ile aynı kompartımanda yolculuk etti.

Cannes'da Mösyö garın oralarda, önüne ilk çıkan otele yerleşti. Sabahları kahvaltısını kent merkezinde bir kahvede yapıyordu; birkaç gazete alıyor; at yarışlarına oynuyor ve ufak tefek kazançlar elde ediyordu. Zaman zaman tribünlerdeki o heyecanı şahsen yaşayabilmek için en yakın hipodrom olan Cagnes-sur-Mer'e gitme planları yapıyordu. Ve her şey uyumluydu. Örneğin akşamüzeri aperitif saatinde bir kahvenin dumanaltı olmuş arka salonunda, konuşmaktan hoşlanmayan, oyun sırasında kimi zaman kendiliğinden ara verip *canestrelis* yemeye giden suskun bir ihtiyarla bilardo oynuyordu. Bu ihtiyarcık gençliğinde hayli iyi bir bilardo oyuncusuydu, ne var ki Mösyö'nün karşısında yapabileceği pek fazla bir şey yoktu. Hayır. Yine de birbirlerine içkiler ısmarlıyorlardı ve sonunda birbirlerinden hoşlanmaya başladılar. Bir akşam, ufak tefek ihtiyar, bir jest yapıp Mösyö'yü yemeğe davet etti.

Yola çıkmadan iki gün önce Mösyö, Vence'ın tepelerinde bir yerde evi olan bir arkadaşına, Louis'ye telefon etti. Arkadaşı onu dağ evine davet etti, gidip birkaç gün yanında kalmasını önerdi. Ve ikindi sonlarıydı ki işte bu Louis, Volkswagen'i ile Cannes'a inip onu buldu.

Vence'a tırmanırken, ıslak dağ yollarında, Mösyö,

arabanın içinde, suratı bir karış, belki bir puro bulurum umuduyla önündeki torpido gözünü didik didik ederken, bir yandan da Louis'ye Schrödinger deneyini anlattı. Hani şu bir kedinin küçük bir siyanür şişesi ve bir dedektör içinde potansiyel olarak radyoaktif bir atomla birlikte kapalı bir odaya yerleştirilerek ideal hale getirildiği deneyi. Eğer atom radyoaktif bir parçalanmaya uğrarsa dedektör bir mekanizmayı hareketе geçirecek, bunun sonucu olarak arseniğin bulunduğu şişe kırılacak ve kedi ölecektir (ah, şu insanlar!). Ama hepsi bu kadar değil. Söz konusu atomun gerçekte bir saat içinde parçalanmaya uğrama olasılığı yüzde elli olduğundan öğrenmek istediği şuydu: Altmış dakika sonra kedi yaşıyor mu, yoksa ölmüş mü olacaktı? Ya ölmüş, ya da yaşıyor olması gerekirdi tabii, değil mi? Sen yine de yola bak, dedi Mösyö. Oysa Copenhague'ın yorumuna göre, diye sürdürüyordu konuşmasını, aradan bir saat geçince kedinin durumu belirsizdir. Yüzde elli şansla yaşıyor olabileceği gibi, yüzde elli olasılıkla da ölmüş olabilir. Şimdi diyeceksin ki, bunu anlamak çok kolay. Şöyle bir göz atmaları yeter; bakmakla yaşayan kedinin ölmesi diye bir risk söz konusu olamaz nasıl olsa, ölmüş kedinin dirilmesi de zaten olacak şey değil. Gelgelelim yine Copenhague'ın yorumuna göre, ona şöyle basit bir göz atma işlemi, durumunun matematiksel tanımını köklü bir biçimde bozacaktır. Onu belirsizlik durumundan yeni bir duruma getirecek, kesin olarak hayata döndürecek ya da kesin olarak ölmesine yol açacaktır, tabii bu, duruma bağlıydı.

Her şey duruma bağlıydı.

Eh evet. Akşam yemeğinden sonra, gecenin geç saatlerinde, Mösyö ve Louis biraz ayılmak için ellerine bir şemsiye alıp şakır şakır inen yağmurun cılk su içinde bıraktığı bahçelerde dolaştılar. Ayakkabılarının incecik tabanı bir parmak kalınlığında çamur bağlamıştı ve önlerini görmek için elektrik feneri kullanıyorlardı. Louis'nin köpeği de önlerindeydi. Bazen durup onları bekleyen, el fenerinin parlak ışığında hırıldayan bu hayvan, Mösyö'ye sorarsanız bir İspanyol köpeğiydi.

Ertesi sabah erkenden, Louis henüz uyurken Mösyö, ıslak çimenlerin üzerinde yalın ayak uzun uzun yürüdü. Gözleri uzaklara dikili, tek başına kahvaltı etti. Bahçede bir çınar ağacıyla ölü bir mimozanın arasında gözü doymazlığın ürünü olan bir hamak asılı duruyordu. Mösyö yavaşça hamağa süzüldü. Rüzgâr hafif hafif esiyor, o, bacak bacak üstüne atmış, gözleri açık, kafasından geçirdiği düşünceleri sallanan hamağın ritmine uyduruyordu. Bu ritmin ne önüne geçiyor, ne de gerisinde kalıyordu. Bazen elinin birini arkasına, çınar ağacının kaygan gövdesine koyarak, bir an itmeyi kesiyor ve hareketi durduruyordu; sonra yeni bir hamleyle hamağı salıveriyordu ve saatlerce böyle soldan sağa sallanıp duruyordu.

İkindi sonlarına doğru Louis ile birlikte evin aşağı taraflarında bir küçük düzlükte odun kesmeye gittiler.

Bir iki saat hızar çektiler, sonra taşıması zor olan iri odunları orada bırakıp döndüler. Küçük dalları, hatta orta boyda olanları omuzlarına yüklendiler ve peşleri sıra sürüklediler. Tatlı bir eğimle tırmanılan gölgeli dönüş yolu çok uzundu.

Sonra Mösyö'nün Paris'e dönme vakti gelip çattı.

Akşamları, Mösyö, bazen yemekten sonra nişanlısının annesi ve babasıyla bir scrabble partisi çeviriyordu; üç sütun halinde bölünmüş bir kâğıda sayıları kendisi not ediyordu. Şu ya da bu sözcüğün yazılışı konusundaki itirazlar hiçbir zaman çok uç noktalara varmıyordu. Çünkü Mösyö, uyuşmazlık durumunda onların sözlüğe bakmalarına göz yumuyordu. Bunu yaparken fırsattan istifade, beleşçilik etmek için aradıkları sözcüklere yakın sayfalara yumulmaya kalkışmalarını da görmezden geliyordu. Parrain'ler hoş, her zaman hizmete hazır bir insan olduğunu görüp yavaş yavaş Mösyö'ye ısındılar.

Mösyö, Paul Guth gibi ideal bir damat imajıydı.

Yine de nişanlısıyla ilişkileri koptuktan sonra Parrain'ler onu evlerinde tutmaktan biraz tedirginlik duyuyor olmalıydılar. Doğruyu söylemek gerekirse Mösyö'nün nişanlısıyla aralarının neden bozulduğu konusunda bir fikri yoktu. Gerçekte bu işi pek iyi takip ettiği söylenemezdi. Anımsadığı tek şey kendisine yapılan sitemlerin haddi hesabı kalmamış olmasıydı.

Mösyö'nün nişanlısı, Jean-Marc diye hayli ileri yaşta, evli bir işadamıyla çıkmaya başlayalı, sık sık dışarıda gecelediği oluyordu artık. Akşam yemeğine eve geldiği günlerde de Mösyö'ye karşı soğuk, hatta mesafeli davranıyordu. Mösyö eğer bir şey söylemek için ağzını açıyorsa, bunu sırf şu Jean-Marc ile ilgili bir şey sormak için yapıyordu. Öte yandan Parrain'lerle ilişkisine gelince; umut dünyası, kızlarıyla ilişkisine belki göz yumarlar diye gözlerine girmek için daha paltosunu bile çıkarmadan yapmadığı hizmet kalmıyordu (ne de olsa, daha reşit bile değildi kızları).

Mösyö herkesle ilişkisini en iyi düzeyde tutmaya devam ediyordu. Örneğin Parrain'ler nedenlerini anlayıp dinlemeden Mösyö'nün geri dönüp kardeşinin evinde kalmak istemeyişini pekâlâ kabullenmişlerdi ve onu kendine yeni bir daire bulup taşınması için ikna etme konusunda en ufak bir çaba göstermiyorlardı. Bu arada, sabahları duşunu aldıktan sonra, sırtında bornoz, gelip onlarla birlikte kahvaltı masasına oturduğunda, ev konusuyla ilgili bir gelişme olup olmadığını merak etmekten de geri kalmıyorlardı. Dahası, günün birinde kolları sıvayıp bu ev arama işini üstlenerek aynı mahallede üç odalı bir daire bulan da yine çok nazik Madam Parrain oldu.

Mösyö'nün üç koca odası olan dairesi yarı yarıya boştu ve yağlıboya kokuyordu. Yalnızca yatak odasında bir iki mobilya, birkaç kamp sandalyesi vardı.

Valizlerini, iki dergi sandığını ve portatif yazı makinesini koyduğu koridoru hesaba katmazsan öteki odalar tamtakırdı. Aradan bir gün geçmesine rağmen, Mösyö hiçbir işine dokunmamış, hiçbir şeyin ambalajını açmamıştı. Yatak odasında, ışığı yakmadan, açılır kapanır bir koltuğa oturmuştu. Sırtında gri bir takım elbise, beyaz bir gömlek, boynunda herkesi kıskandıran koyu renk bir kravat vardı. Radyo dinlerken bir yandan da yanaklarını ya da cinsel organını mıncıklıyordu. Bunlar bedenin kazara en duyarlı yerleriydi, ama doğruyu söylemek gerekirse sürekli olarak kendi vücudunun bir bölümünü elinde tutuyor olması onu pek avutmuyordu.

Ve o akşam Mösyö, yeni dairesinde böyle saatlerce kendisiyle baş başa kaldı. Acı yokluğu bir zevke, zevk yokluğuysa acıya dönüşmüştü adeta. Deniz mavisi bezden yapılmış katlanır koltuk, Mösyö'nün, gece boyunca doksan derece dikten başlayarak en eğik hale kadar uygulayabileceği üç ayrı pozisyon benimsemesine olanak veriyordu. Gecenin ilerlemiş saatlerinde, oturağın destek latasını son dişe kadar indirdi ve gözlerini kapatıp yere iki parmak kalana kadar arkaya kaykılıverdi.

Saat on bire doğru, hiç kuşkusu yoktu, kapının zili çaldı. Evet. Aheste aheste gözlerini açarken kolları yana düşen Mösyö bir süre gözlerini tavanda gezdirdi ve sonunda yavaşça doğruldu, koridoru geçip kapıyı açtı. Karşısında duran, tanımadığı bir adamdı. Sahan-

lığın loşluğunda yan duruyordu. Komşu olduklarını söyledi, bu, adamı keyiflendirmiş gibi görünüyordu (ah, şu insanlar!). Adım Kaltz, dedi ve elini uzattı. Fazla oyalanmayacağı konusunda güvence verdikten sonra, daireye şöyle bir göz atayım, diyerek yanından geçerken Mösyö'ye ne iş yaptığını sordu. Kendisi, yani Kaltz jeologdu. Mösyö isterse minerolojist de diyebilirdi. CNRS'de* araştırma görevlisiydi. Korfu'da geçirdiği bir haftalık tatilden yeni dönmüştü, kırk yedi yaşında olduğunu söylüyordu. Olabilir, dedi Mösyö ve ona birlikte bir şeyler, örneğin birer kadeh şarap içmelerini önerdi, çünkü evde içecek olarak yalnızca o vardı.

Kaltz, yatağın üzerine, tam karşısına oturmuştu. Mösyö'ye artık komşu olduklarına göre, birlikte bir alay şey yapabileceklerini açıkladı. Ardından da bir an bile vakit kaybetmeden, yatak örtüsünü avucunun içiyle sıvazlarken, ona mineroloji konusunda bir inceleme hazırlamayı düşündüğünü söyledi ve incelemesinin kaba taslak bir özetini yapmaya koyuldu. Yöntemini anlatırken bu arada coşkuya kapılarak, onu da bu çalışmaya katılmaya ikna etmeye çalıştı. Kitabın tüm malzemeleri aklındaydı, öyle söylüyordu. Bir fotoğrafçı ile bir haritacı tanıyordu, geriye yalnızca metnin yazılması kalıyordu. Yazılması demişti de, işte bu konuda kendisine yardımcı olursa çok sevinirdi. Tabii kabul edersen, diye ekledi. Mösyö adamın

* CNRS: Centre national de la recherche scientique: "Bilimsel Araştırmalar Ulusal Merkezi". (ç.n.)

yüzüne baktı. Adam susmuştu ve yanıt bekliyormuş gibi bir hali vardı. Mösyö, öylesine, ona göre bu işin ne kadar zaman alacağını sordu. Bir yıl, dedi adam. Mösyö şarapları tazeledi ve şişeyi parkenin üzerine bırakırken yatıştırıcı bir ses tonuyla bu sıralarda pek zamanı olmadığını itiraf etti ve bu işi daha fazla uzatmamak için, hepsi bir yana minerolojinin m'sini bile bilmem, diye ekledi. Dert mi canım, dedi Kaltz ve her işi kendisinin üstleneceğini, onun, yani Mösyö'nün bir şey yapmayacağını, yalnızca metni dikte edeceğini açıkladı. Biraz şarap daha verir misin lütfen, dedi. Mösyö'yü daha fazla isteklendirmek için, kitabın büyük bir olasılıkla Stuttgart'ta, alanında uzmanlaşmış bir yayınevinde basılacağını söyledi ve mütevazı bir havayla yayımcının adını verip telif hakkını üçte ikiye üçte bir olarak paylaşacaklarını çıtlattı. Adamın yeni baştan yanıt beklermiş gibi bir hava takındığını gören Mösyö, sonunda dayanamadı. Madem ki yayınevi Stuttgart'ta, yanlış anlamadım değil mi, Stuttgart'taydı, o zaman kitabı Almanca olarak yazmak daha akıllıca olmaz mıydı? diye sordu. Kaltz bu soruya hiç şaşırmadı ve kitaplarını pekâlâ Almanca'ya çevirtebileceklerini ya da onu bir Fransız yayınevinde bastırabileceklerini söyledi. Tamam mı, kabul ediyor musun? dedi.

Mösyö reddetmek nedir bilmezdi.

Minerallerin dünyası, özellikle de kristallerinki, sırf bazı uzmanları değil giderek kamuoyunu da ilgilendirmeye başlıyordu. Tüm kayalar, en kolay işlene-

bilirleri de dahil olmak üzere gerçekte çıplak gözle çok zor görülebilen kristal zerreciklerinden meydana gelmiştir ve yirminci yüzyılın başlarına kadar uygulamada yapılarının bilinmiyor olması bir rastlantı değildir. X ışınlarının bulunması sayesinde ve kristalleri ortaya çıkan ışımanın fotoğraflarını çekecek tarzda bombardımana tabi tutmayı hedefleyen Von Laue'nin deneylerinin ardından, yeni bir bilim dalı ortaya çıkmış bulunmaktadır: Kristalografi.

Böylece tüm hafta sonu tatillerinde (hafta içinde Mösyö çalışıyordu), Kaltz yapıtını ona dikte ettiriyordu. Bir dosya dolusu çeşitli belgelerle odasına dönerek ya da kimi zaman sadece Mösyö'nün yatağının üstüne kurulup, gözlüğü kaşlarının üstünde, belgeler sehpanın üzerine yayılmış, ciddi ve dikkatini tümüyle işi üzerinde yoğunlaştırmış bir havayla çalışmasını sürdürüyordu. Ve bu ritim hiç değişmiyordu. Mösyö, çalışma masasının başında, zaman zaman ondan birtakım açıklamalarda bulunmasını isteyerek, metni daktiloya çekiyordu. İlk günler, Kaltz notlarının arasında boğulmuştu ve çok heyecanlıydı. Mösyö'nün ikide bir sorular sorarak cümlelerini bölmesine ifrit oluyordu. Bu soruların dozunun biraz kaçtığını söylüyordu. Hatta işi, Mösyö'nün daktiloyu iki parmak yazışıyla matrak geçmeye kadar vardırdı. Gelgelelim Mösyö'nün öfkeyle fırlayıp daktilonun başına onu oturtması üzerine adam cümlelerini daha yavaş dikte ettirmeye başlamıştı.

Alüminyum ve berilyum karışımı bir mineral olan beril –b-e-r-i-l diye yazılıyor–, altıgen biçiminde bir kristaldir. Oysa sarı yakut daha önce de belirttiğimiz gibi bir ortorombik alüminyum slikat flüorsilikattir. Aynı şekilde, grenalar, alüminyum ve kalsiyum karışımı silikatlar, magnezyum, demir, manganez ya da krom kübik şekillerinden dolayı mücevher yapımında kullanılan minerallerdir.

Mösyö sonunda Madam Dubois-Lacour'a başvurdu.

Dubois-Lacour, telefonda (Mösyö bir kabinden arıyordu; komşusu yukarıda, odadaydı) durumu öğrenince, ilk iş olarak öneriyi daha işin başındayken reddetmesi gerektiğini, böyle yapmış olsaydı adamın başının çaresine bakmak zorunda kalacağını söyledi. Sonra da bu durumda yapacağı şeyin gayet basit olduğunu ekledi. Bütün hafta sonlarını ona ayıracak durumda olmadığını söyler, olur biterdi. Sonra, Mösyö'nün, kaderci bir tutumla, bu dediğini daha önce denediğini, ama bir sonuç alamadığını yineleyip durmasına sinirlendi ve kestirip attı. Kendi etmiş, kendi bulmuştu. Bu sorunu çözmek de yine ona kalıyordu.

Hayır. Durum içinden çıkılmaz bir hal almıştı.

Altının toprakta doğal halde bulunanı, en eski çağlardan bu yana en çok aranan altın olup çok ender bulunur. Harika bir rengi vardır ve kübik sistemde bil-

lurlaşır. Geleneğe göre metaller içerisinde en değerlisi olarak kabul edilen altın, simgesi tükenmezlik olan mükemmel bir metaldir: Brahmana metinlerinde bilginin simgesi, Aztekler için ise dünyanın yeni derisidir. Dogonlarda ise daha gizemli bir anlam kazanır: Kırmızı bakırın özü olan altın aynı zamanda kötülükten arıtıcı ateşi ve içe doğuşu simgeler. Bu simgesel anlam sanuya diye adlandırılır. Sanuya, Almanca'ya, Fransızca'da saflık anlamına gelen Reinheit sözcüğüyle aktarılabilir ve ZAHB, altın anlamına gelen dogon dilindeki sanu'dan türetilmiştir.

Mösyö, evden taşınmanın en akıllıca iş olacağını düşündü.

Dubois-Lacour onun için bulduğu daireye bakmaya giderken kendisine eşlik etmesini önerdi. Gerçekte aile yanında bir odaydı burası. Saat altıda bürodan birlikte ayrıldılar ve gökdelenin yeraltı otoparkına inip iki beton sütun arasına park edilmiş küçük arabasının yanına gittiler. Dubois-Lacour, Mösyö'ye, büyük bir olasılıkla, çalıştıkları şirketin yakında Japonya'ya göndereceği heyette yer alacağını açıklarken, iki küçük köpeğini arabanın arkasına yerleştirip direksiyon başına geçti ve eğilip Mösyö'ye kapıyı açtı. Mösyö paltosunun eteklerini toplayıp başını eğdi, bir ayağını öne atıp iki büklüm bir halde arabaya bindi ve kadının yanına yerleşti. Beriki hemen gaza bastı ve Mösyö emniyet kemerini takarken kendilerini açık havada buldular.

Neden sonra uzak bir mahallede dar bir sokağa vardılar. Dubois-Lacour yavaşladı ve önünde demir parmaklıklarla çevrili küçük bir bahçenin yer aldığı eski bir binanın önünde durdu. Gerekli tüm açıklamaları yapıp, trafik tıkanıklığı nedeniyle yeterince geç kaldığından bundan sonrasını artık yalnız başına kotarması gerektiğini söyleyerek Mösyö'yü oraya bıraktı. Mösyö, kaldırımda, ayakta, Simone'un arabasının uzaklaşmasını seyretti. Araba gözden kaybolunca Mösyö ara sokakta birkaç adım yürüdü. Sokak ıssızdı, kimsecikler yoktu. Mahallenin içine doğru biraz daha ilerledi, bir kafeye girip bir bira içti, sigara aldı. Sonra hemen geri döndü ve yeniden eski binanın önüne geldi.

Ne yapsaydı ki?

Binanın donuk renkte ve temiz ön cephesi henüz boyanmıştı. Çıkması gereken ikinci katın pencereleri kapalıydı, içlerinden ikisi metal kepenklerle kapalıydı. Alabildiğine karanlık olan girişteki holde otomatiği arayayım derken Mösyö mektup kutuları önünde oyalandı. Dalgın dalgın kiracıların adlarını okudu. Sonra, biraz kararsızca merdivene doğru yöneldi. Basamaklar genişti ve incecik yaldızlı çubuklarla sıkı sıkıya tutturulmuş halı kaplıydı. Birinci katın sahanlığına gelince, devam edip etmemekte kararsız kaldı ve son bir kez daha soluklandıktan sonra asansöre binmek için zemin kata indi.

İkinci kattaki dairenin, hantal mı hantal koyu renk ahşap kapısı iki kanada ayrılmıştı ve her kanatta gümüş rengi bir tokmak vardı. Mösyö yavaşça vurdu, ses veren olmayınca ayrılmaya hazırlanıyordu ki arkasından sahanlıktaki öteki kapı açıldı. Hemen arkasını döndü ve Mösyö ya da Madam Leguen'i aradığını söyledi. Kapıyı açan adam, Mösyö Leguen benim, dedi ve onu karanlık bir koridora aldı. Bir süre dikkatle yüzüne baktıktan sonra, beni takip eder misiniz lütfen, dedi. Birçok koridordan geçtiler, yaşlı bir kadının yemek yediği, iyi akşamlar madam, kocaman bir yemek odasını kat ettiler ve dairenin ikinci kanadına geçip adamın bürosuna vardılar. Orada Mösyö Leguen küçük bir sekreter masasının başına oturup bir dizi sorular sordu, yaşını öğrenmek istedi –yirmi dokuz.

Gerçekte Madam Dubois-Lacour ile sınırlı kalan ortak ilişkileri doğrultusunda şöyle kısa bir söyleşinin ardından (Simone'u öteden beri tanıyordu), adam, Mösyö'ye bir öğrenciye oda kiralamaya karar verişinin nedeninin tabii ki sırf ondan alacağı bin iki yüz frank olmadığını açıkladı. Hâlâ öğrencisiniz, değil mi? Daha ağzını açmasına fırsat bırakmadan Mösyö'yü rahatlattı. Özellikle öğrenci olacak diye bir şart koyduğu da yoktu doğrusu. Hayır, sadece, karısı ve kendisi düşünmüşlerdi ki, kiracıları belki de haftada bir iki defa oğullarının derslerine yardım edebilirdi. Ludovic, dedi adam, dalgın dalgın mektup açacağı ile oynayarak, biliyor musunuz, on beş yaşındaki bir

delikanlı için hayli seçmeci zevkleri olan birisi. Sinemaya bayılıyor, Yunan uygarlığı hayranı. Ama sınıfta, nasıl desem ki, bazı katı, kimi zaman da zorlayıcı yapılara ayak uydurmaya bir türlü yanaşmıyor. Sınıfları çift dikiş geçiyor, dedi ve ona odayı göstermek için kalktı.

Mösyö'nün odasında, kurumuş sperm kokusu sinmiş bir cila kokusu egemendi. Perdeler çekiliydi. Koyu renk parkeler alacakaranlıkta daha da bir koyu görünüyordu. Mösyö Leguen alçak sesle, annemin odası burası, dedi. Evet, görüyorum, diye fısıldadı Mösyö. Duvarın önünde, çok eski aynalı bir dolap yer almaktaydı. Yatağın başucunda İsalı bir haç asılıydı ve oraya buraya içerisinde kararmış fotoğraflar bulunan oyma çerçeveler serpiştirilmişti. Mösyö Leguen başucu lambasını yaktıktan sonra, dolabın kapağını açıp Mösyö'ye üzerine raptiyeyle çiçekli kâğıtlar tutturulmuş pırıl pırıl rafları gösterdi. Birbirine tabi olarak bir süre bu raflara baktılar, her biri dolabın bir kapağını kapatarak odadan çıktılar. İşte, dedi Mösyö Leguen, isterseniz hafta sonundan itibaren taşınabilirsiniz.

Hayır.

Mösyö hayır demişti. Mösyö Leguen bir süre kötü niyet taşımadan yüzüne baktı ve onu çok iyi anladığını söyledi. Yine de Mösyö'nün bu konuyu bir daha düşünebileceğini ekledi. Sonra, son derece kibar bir

tavırla kapıyı çekip onu geçirmeye koyuldu. Birbirinin peşinden yavaş yavaş yürüyerek yeniden koridordan çıktılar. Sonra birkaç kez sağa sola dönüp akşam yemeğini yemekte olan yaşlı kadının duygulanmış bir havayla onları süzdüğü salonu kat ettiler.

Böylece doğada bulunan kristaller her zaman mükemmel olmayabilirler. Birtakım kusurları olabilir. Örneğin X ışınlarının kırımının ister topoğrafyalar nedeniyle bölgesel, ister kristalin kırılıp yansıyan yoğunluğunda yol açtıkları değişiklikler nedeniyle bütünsel olarak gözler önüne serilmesini sağladıkları dağılma ya da yığılma hataları bunlardan biridir. Kapı çalındı. Kaltz şaşırmıştı. Kâğıt elinde kalakaldı. Birini bekleyip beklemediğini sorarcasına, canı sıkılmış bir şekilde, bakışlarını Mösyö'ye çevirdi. Hayır, hayır. Kimseyi beklediği falan yoktu Mösyö'nün. Kaltz, gidip bakayım bari, dedi ve Mösyö'den önce davranarak odadan çıktı. Döndüğünde, gelen galiba Madam Pons-Romanov, dedi ve akşam uğramasını söylemekte bir sakınca görmemiştim, diye ekledi.

Kaltz'ın içeri aldığı Madam Pons-Romanov, evet ta kendisiydi, Mösyö'nün odasında biraz tedirgindi. Kendisine oldukça yakışan açık renk bir kürk ceket giyinmiş, sıkılgan görünümlü sarışın bir kadındı. Kaltz onu katlanır koltuğa oturmaya davet etti. Kadın ihtiyatlıca oturdu. Zaman zaman Mösyö'ye tedirgin bakışlar fırlatırken, el çantasını dizlerinin üzerine yerleştirdi. Kaltz, onunla ilgilenmiyordu. Yatağın üzerin-

de kağıtları sınıflandırıyor, fişleri yeniden okuyordu. İşimi bitireyim, birazdan emrinizde olacağım, dedi, şimdi şu bitsin istiyorum. Bir sürü dosya açıp uzun uzadıya arandıysa da boşunaydı. İhtiyacı olduğu bir belgeyi bulamadığını söyleyerek Mösyö'yü Madam Pons-Romanov ile baş başa bıraktı ve kendi dairesine, söz konusu belgeyi almaya gitti.

Kadının kim olabileceği konusunda hiçbir bilgisi olmayan Mösyö, bir süre çalışma masasında kaldı. Bu arada zaman zaman kaçamak bakışlarla onu süzmekten de kendini alamıyordu. Sonra Kaltz gelmekte geciktiği için kalkıp yatağının üzerine oturdu. Romanov, hemen yanı başındaki katlanır koltuğa dimdik oturmuş, kimi zaman başı önünde Mösyö'yü süzerken ayaklarından birini iskarpininden çıkarmış kaşımak için bacağına sürtmekteydi. Bakışları karşılaştıkça gülümsemelerine nazikçe karşılık vermeye devam eden Mösyö, sonunda onunla konuşmaya karar verdi ve Kaltz'ın arkadaşı olup olmadığını sordu. Kadın, hayır, pek sayılmaz, dedi. Onu fazla tanımadığını söyledi.

Güzel, güzel. Mösyö, bir süre sonra ayağa kalktı ve Kaltz'ın gelmesini beklerken, dalgın bir havayla kâğıtları yeni baştan okumaya koyuldu. Bir sayfada birkaç daktilo yanlışı bulunca, sulu silgi şişesini açıp fırçayı şurda burda gezdirdi ve bu cerrahi müdahale sona erince kâğıdı eline alıp özenle üflemeye başladı. Daha sonra Kaltz hâlâ gelmediğinden, bir sigara

yakıp rahatlatmak amacıyla katlanır koltuğa doğru uzanıp paketi Madam Pons-Romanov'a uzattı ve bir sigara almasını önerdi.

Kaltz, döndüğünde beklettiği için özür diledi ve Madam Pons-Romanov'un, kendisinin ve Mösyö'nün ondan ne beklediklerini bildiğini varsayarak gerekli bilgiler için her türlü açıklamayı yapmaya hazır olduğunu belirtti. Örneğin mali konularla ilgili bilgi verebilirdi. Sonra dalgınca yapıtın bütünü için yapılacak haritaların topu topu yirmiyi aşmayacağını, tek sorunun işte bu haritalar olduğunu anlattı, daha önceki bir konuşmada da belirttiği gibi katmanbilim haritaları olacaktı bunlar. Kendi kendine sorup duruyordu, geleneksel kesitler yöntemini kullanmaktansa klasik bir korokromatik haritadan yola çıkarak çevresi kuşatılmış her farklı mekânda renklerin üst üste getirilmesi mümkün müydü acaba? Madam Pons-Romanov kabul etti ve Mösyö'ye dönerek, bence denemekte bir sakınca yok, dedi.

Kendisi açısından da hiçbir sakınca bulunmayan ve arkası pencereye dönük olarak ayakta dikilen Mösyö, anlamaya başlıyordu. Kaltz'ın uzun süre ortalıktan yok olmasının nedeni sadece şu ya da bu belgeyi aramak için değildi, bu arada elbisesini de değiştirmişti. Sırtından eksik etmediği yıpranmış ceketini ve fularını çıkarmıştı. Şimdi sırtında alpaga kumaştan şık bir gri takım elbise, beyaz bir gömlek vardı, boynuna da papyon kravat takmıştı. Bu kılığıyla yatağın

kenarına oturup bacak bacak üstüne atmış, Madam Pons-Romanov'un, yayımına CNRS'in de katıldığı bir dergide yayımladığı makaleden söz ediyordu. Bu makaleyi şahsen çok aklı başında buldum doğrusu, diyordu. Her ne kadar bazı noktalara katılmıyorsa da çok yerinde bir makale olduğunu söylüyordu. Sonra, ellerini ne yapacağını bilemeden ayağa kalktı ve ceketinin kollarını aşağı doğru çekiştirerek, gidip evinde bir aperitif almayı önerdi. Utangaç gibi bir havayla buzdolabına bir şişe içki koyduğunu ve biraz çörek hazırladığını ekledi. Sanki çok ileri gitmişçesine Madam Pons-Romanov'a, çörek hazırladım dedimse, öyle ahım şahım bir şey değil canım, dedi. Birkaç kerrlingli bisküviye tereyağı ve bal sürmüş, bir kutu rollmops açmıştı, hepsi bu.

Koridorda, Madam Pons-Romanov'un, ayrıntıya girmeden yalnızca akla yatkınlığını takdirle yetindiği makalesiyle ilgili övgüsünü kanıtlara dayandırmayı sürdüren Kaltz, Mösyö'nün dairesinden çıkacağı sırada durup Madam Pons-Romanov'a yol verdi ve başı önünde, bir an dalgınca onun yürürken bel kırışına baktı. Sahanlıkta yanına gelip kadına kapıyı açtı. Koridora girdiler, hemen arkalarından da elleri cebinde Mösyö girdi. Kaltz, arkasını dönerek Mösyö'ye gelmekle ne iyi ettiğini söyledi.

Kaltz'ın onları aldığı salon, görünüşe bakılırsa alelacele toparlanmış olmalıydı. Başka zaman olduğu gibi ortalık çıfıt çarşısı değildi. Sehpalardan birinin

üzerinde bir gözlük kılıfı, bir koltuğun dirsek yerinde açık bir kitap gibi her yerde rastlanabilecek türden makul bir dağınıklık söz konusuydu sadece. Bununla birlikte içeri girer girmez Kaltz, ortalığın dağınıklığından dolayı özür diledi, hemen kitabı kapattı ve götürüp kitaplıktaki yerine yerleştirdi. Bu hareketi öylesine doğaldı ki Mösyö ister istemez onun bu konuda biraz önce prova yapmış olabileceğini düşündü. Madam Pons-Romanov, Kaltz'ın çabalarına en ufak bir ilgi göstermeden hemencecik pencerenin önüne yerleşmiş, dalgın dalgın dışarıyı seyrediyor bir yandan da titreyerek kollarını kürküne sıkı sıkıya kenetliyordu. Bir süre sonra kadının ona, daha doğrusu camdaki görüntüsüne baktığını fark ediveren Mösyö biraz tedirgince gülümsedi ve Kaltz şampanya getirmeye gittiğini söylediğinde salonun etrafında şöyle bir tur atarak kitapların yanı sıra içlerinde en kıymetlileri camlı bir dolapta sergilenen taş örneklerinin de yer aldığı kitaplığı incelemeye koyuldu. Eğildi, üzerlerindeki etiketlerde daktiloyla yapıları ve kökenleri belirtilmiş olan bazı kaya parçalarının adlarını okudu. Sonra salona gidip yerini aldı. O zaman Madam Pons-Romanov kürkünü aheste aheste çıkarıp arkasını dönmeden bir sandalyenin arkalığına koydu. Sonunda geriye çark etti, nasıl bir etki yarattığını anlamak için çevreyi şöyle bir kolaçan ederek, ağır adımlarla, bedenine oturan ve modası geçmiş iç çamaşırlarının silikleşmiş izlerini açığa çıkaran yün elbisesiyle gidip oturdu.

Kaltz, önünde yiyeceklerin bulunduğu tekerlekli sehpayı iterek salona dönüp, ilgisiz bir tavırla odayı kat ederken Madam Pons-Romanov'a, haritaların yapımına ne zaman başlayabileceğini sordu. Buz kovasını mütevazı bir tavırla sehpanın üzerine bırakıp şampanya için hazırladığı beyaz peçeteyi bileğine attı ve kanepenin önüne geldi. Madam Pons-Romanov şu günlerde tamamlamak zorunda olduğu iki üç sipariş daha olduğunu söyledi. Ama sözdü, şu elindekileri bir bitirsin, ilk iş olarak onların kitaplarıyla ilgilenecekti. Mösyö, zenci masklarının, kalkanların asılı olduğu duvara dalgın dalgın bakmayı sürdürürken başını salladı. Şampanyayı açabilirsin herhalde, değil mi, dedi Kaltz. Ve genç kadını tatlıdan almaya davet etmek için elini tabağa doğru uzatarak, rollmops almaz mısınız? diye ekledi.

Mösyö oldukça keyifsiz bir halde ayağa kalktı. Peçeteyi Kaltz'ın kolundan alıp masanın üstüne yayarak buz kovasından bir şişe, şampanya değil, köpüklü şarap aldı. Şişenin ağzını, nasıl yaptığını görmek için gözünü üstüne dikmiş olan Kaltz'a doğru temkinlice eğip, tıpasını Reims usulü açtı; bu arada Kaltz'ın bakışlarının üstüne çevrili olduğunu görmemiş gibi davranmayı da ihmal etmedi tabii. Daha önce rollmops'u geri çevirmiş olan Madam Pons-Romanov şimdi de alkollü içki içmediğini bildiriyordu. Fakat Kaltz'ın konukseverliğini asgari tarafından onurlandırmak kaygısı duyduğundan olacak, Mösyö'yü de tanık göstererek, gerçi pek önemli değil ama, dedi, eğer yanıl-

mıyorsam biraz önce kerrlingli gevreklerden söz etmiştiniz. Sahi onları tamamen unutmuştum, dedi Kaltz. Hemen ayağa fırladı ve genç kadına şampanya içmediğine göre schweppes isteyip istemediğini sordu ve mutfaktan gevrekleri getirmeye gitti.

Mutfaktan dönen Kaltz schweppesi, bir şampanya kadehine boşaltıp imbikten geçermişçesine foşurdayışını seyrederken Madam Pons-Romanov'a kitabıyla ilgili temel bilgileri aktarmaya çalışıyordu. Daha olgunlaşmamış hazırlık çalışmalarını başkalarına okutmanın onu biraz rahatsız ettiğini itiraf etti. Bu arada yine de kadehi uzatırken ilk sayfaları okumak isteyip istemediğini sordu. Madam Pons-Romanov gerçi pek hevesli görünmüyorsa da bu fikre kesin bir dille karşı çıkmadı. Çaresiz bir kabullenişi vurgulayan kaderci bir tutumla ellerini iki yana açmakla yetinince, Kaltz, Mösyö'den gidip dosyayı getirmesini istedi.

Mösyö biraz sonra salona dönüp elindeki müsveddeleri sehpanın üzerine bıraktı. Kaltz dosyayı açtı ve gözlüğünü taktı. Sayfaları gelişigüzel çevirirken Mösyö'ye Madam Pons-Romanov'un gelecek hafta için onu birkaç dostunu ağırlayacağı kır evine davet ettiğini, evet, bu arada çalışmasının aksamaması için Mösyö'nün de bu dostlar arasına katıldığını bildirdi. Gözlüğünü çıkarırken daktilonu da getirirsin, tamam mı? diye ekledi. Madam Pons-Romanov'a, oldukça düşük kalitede küçük bir makine, ama taşıması çok kolay, dedi.

Geldikleri akşam, ortalık karardığında açık camlı kapılardan birtakım seslerin geldiği ışıklandırılmış evin önünde Madam Pons-Romanov ile Mösyö, bahçedeki kuru yaprakları tırmıkla topluyorlardı. Aletleri garaja bıraktıktan ve tırmıkları düzene koyduktan sonra eve geldiler; Madam Pons-Romanov üst kata çıkmadan önce, sessizce konuşmasını sürdürürken ona yaşlı bir karı-kocayı tanıştırdı. Odasına girdi ve Mösyö'yü parmağıyla iterek şuh bir hareketle kapıyı kapatırken ona kılığını değiştireceğini, bir etek giyeceğini söyledi.

Mösyö'nün kaldığı oda ikinci katta bulunduğundan ve merdivende gelip gidenlerin ayak seslerinin ardı arkası kesilmediğinden, Mösyö nereye gideceğini bilemeden orada beklemeye karar verdi. Tırabzandan şöyle bir göz atmak için zaman zaman sahanlığa yaklaşarak koridoru enine boyuna arşınladı. Sonunda böyle haytalık yaparken yakalanmaktan çekinip bir sehpanın üzerinden bir kitap aldı ve kenarda durmakta olan konsolun yanındaki sandalyeye yerleşti. Oraya oturup dizinin üstüne koyduğu kitabı açtı ve birini beklermiş pozlarına büründü. Sonunda koridorda nikel rengi bir kostüm giyinmiş Kaltz göründü; gömleği tertemizdi ve papyon kravat takmıştı. Mösyö'yü orada kitap okur buldu ve anında ona orada öyle hiçbir şey yapmadan bekleyeceğine kendisiyle birlikte davetlilerin arasına katılmasını önerdi. Mösyö okumayı kesti, kitabı götürüp aldığı yere bıraktı ve Kaltz'dan önce odasına kadar ona eşlik edip edemeye-

ceğini sordu. Çünkü kravat takmak istiyordu. Herkesin kıskandığı kravatını. Gelgelelim Kaltz, bu haliyle çok daha iyi olduğunu, hatta aşağı inerken bundan sonra bir daha kravat takmamasını, çünkü kravatı ve V yaka sarı kazağıyla hiç de güzel görünmediğini söyledi.

Madam Pons-Romanov'un, görünüşe göre ithalat-ihracat işiyle uğraşmakta olan kocası, borsacılık, maliyecilik gibi neden ibaret olduğunu kimsenin tam anlamıyla tanımlayamadığı bir dizi etkinlik içindeydi. Konuşma tarzına bakılacak olursa aslında bunu kendisi de pek tanımlayacak güçte değildi. Orada, bu salonda, Romanov'ların, şöminenin önünde aperitif alan pek çok dostları vardı. Bunlardan en ünlüleri, Mösyö'nün, evrak çantasını görünceye kadar varlığından habersiz olduğu bir müsteşar ile henüz gelmemiş olan Amerikalı bir bilim adamıydı. Saçlarını sıkıca topuz yapmış ve belini adamakıllı saran bir etek giymiş olan Madam Pons-Romanov salona girdiğinde birçok hanım ve bey ayağa kalktı. Müsteşar ağırbaşlı bir erkekti. Ölçülü giyinmişti. Adeta yapıştırılmışçasına geriye doğru taranmış kömür karası saçları vardı. Gerisinde insanı ne yapacağını şaşırır hale getiren anlaşılmaz bakışların dalgalandığı kocaman bakalit gözlük takıyordu. Madam Pons-Romanov'un elini öpmek için eğildi ve mutsuz bir havayla ona kendisiyle tanışmaktan çok mutlu olduğunu söyledi. Sonra suskun bir hoşnutlukla gülümsedi ve pantolonunun ütü yerini düzelterek gerisin geri koltuğuna oturdu. Sonra, tüm

aperitif boyunca, baston yutmuş gibi oturup başı hafifçe eğik, zaman zaman mihrace gözleriyle fıldır fıldır etrafı süzerek, teveccühle konuşmaları izledi.

Mösyö, başını önüne eğmiş, bacak bacak üstüne atmak suretiyle en azından birini lambanın ışığında ortaya çıkarmayı başardığı ayakkabılarının derisini incelerken, Mösyö Romanov koltuğuna adamakıllı kurulmuş, elinde bir kadeh viski, kulaklarına inanamayan müsteşara açıklamalarda bulunuyordu. Tarafsızlığı su götürmeyen –en azından komünist eğilimli değil, diyordu– *Est-Ouest* dergisinin yaptığı en yeni açıklamalara göre Olenogorsk, Peşora, Sary Sagan, Lyaki ve Puşkino gibi Sovyet topraklarına çok sayıda yeni radar istasyonları kurulmuştu. Sanırım Krasnoyarsk'ta da öyle, diye ekledi hiçbir eksik bırakmamak için. Bu arada, yanı başındaki Kaltz ise, yanındaki yaşlı bir kadına hararetli hararetli kitabından söz ediyordu.

Mösyö, akşam yemeğinden sonra odasında hemen yatmadı. Hayır. Işığı söndürdü ve yalınayak pencerenin önüne dikilip bir süre bahçeyi, bahçeyi düzenli bir biçimde kat eden küçük gezinti yollarını, art arda sıralanan çimenlikleri seyretti. Sonra, ışıklar birer birer sönüp de evin tamamı karanlığa gömülünce, pencereyi açtı ve ağaçların simsiyah dorukları üstünden gökyüzüne bakarak, boşu boşuna, uzayıp giden ışık şeritleri olarak düşündüğü uyduların ortaya çıktığını görmeye çalıştı.

Mösyö, evet, her şeyde onun ölgün hırsı.

Ertesi gün, Romanov'lar, öğle yemeğinde, aşağı terasta otomatik pişirmeli barbekülerinde konuklarına şiş ziyafeti çektiler. Reaktörlerin altında alabildiğine duman biriktiğinden etlerin her an havalanacakmış gibi göründüğü aletin on iki bölmesinin üstündeki ışıklı düğmelerden biri yanıp yanıp sönmeye başladıkça, olayların kontrolü bir ölçüde elinden kaçmış olan Mösyö Romanov, belinde peçete, elinde çatal, şişi ızgaradan çekiyor ve termostatı kontrol etmek için diz çöküp uygun bölmenin zaman göstergesinin düğmesini şaşkın bir tavırla kurarak yerine hemen bir başka şiş yerleştiriyordu. Şıpın işi bu şiş ziyafeti için Madam Pons-Romanov sofra kurmamanın daha şirin olacağını düşünmüştü. Yaldızlı kahverengi örtünün üzerine biri baharatlar, hardallar, salatalık ve biber turşuları, küçük küçük çanaklardaki mayonezler, Béarn usulü sos, acılı ve tatlı soslar, domates sosu, Madera şarabı katılmış soslar, öteki ise üst üste yığılmış tabaklar için olmak üzere iki büyük tepsi konmuştu. Herkes bu tepsilerden dilediğini teklifsizce alabilecekti. Merdivenin dibinde oturan Kaltz sırtından ceketini atmış, gömleğinin düğmelerini göğsüne kadar çözmüştü. Bedeni geriye doğru kaykılmış, müsteşarla İtalyan sinemasından söz ediyordu. Biliyor musunuz, hayli zaman oldu, sinemaya gitmiyorum, diyordu müsteşar. Fellini, diye sürdürüyordu Kaltz yine de, Comencini, Antonioni, ah hele de Antonioni, diye ilave ediyordu. Bakın, benim pek sine-

maya gidecek vaktim olmuyor, diyordu müsteşar. Maalesef benim de öyle, diye içini çekiyordu Kaltz. Birbirlerine dert yanıyor, üzüntülerini bildiriyorlardı. Sonunda işi görevlerinden istifa etmeyi düşünmeye kadar vardırdılar.

Öğle yemeğinden sonra Mösyö, pinpon maçında müsteşarı 21'e 4 yendi. Sonra, raketi arkasında, dalgın bir havayla masanın etrafını şöyle bir dolanarak ona taşkınlığa kapılmadan bir rövanş maçı önerdi. Gelgelelim müsteşar bu antipatik delikanlı tarafından, Tanrı bilir komünistti de, bir kez daha yenilgiye uğramaktansa önerisini geri çevirip güneşte sakin sakin kitap okumayı yeğledi. Mösyö konukların arasına döndüğünde, bahçede kahve servisi yapılmıştı. Birkaç kişi gezinti yollarında gidip geliyordu, bazıları da şezlonglarda uyukluyorlardı. Aa, şuna baksanıza, oturduğu yerin biraz ötesinde Madam Pons-Romanov, Kaltz ile birlikte kahve içiyordu. Şöyle biraz kestirsek iyi olacak, dedi Kaltz ve umursamaz bir havayla ayağa kalktı, Madam Pons-Romanov'un hemen arkasından ağırbaşlıca uzaklaştı.

Müsteşarın hayli şişman, genç ve zarif bir hanım olan karısı, bütün bir öğleden sonrasını terasta, hasır koltuğa oturmuş, dizleri yüzünün hizasına kadar kalkık vaziyette, küçük bir cımbızla bacaklarının kıllarını almakla geçirdi. Zaman zaman bezgince başını kaldırarak, saçlarının altından kendisine kimin söz söyleme küstahlığında bulunduğuna bakıyordu ve

içini çekiyordu. Hayır, hiçbir şey içmek istemiyordu. Haayır! Dolaşmak falan istemiyordu. İstediği tek şey, rahat bırakılmasıydı: Kimsenin onu rahatsız etmemesiydi. Yapacağı daha bir sürü iş vardı. Neredeyse yaz geliyordu.

Öğle uykusunun ardından bütün vaktini bir salıncakta geçirdi Kaltz. Dinlenmek için evde bulduğu gelişigüzel bir kitabı okudu; kimi zaman kitabı kapatıp dalgın bakışlarla, gülleri budayan bahçıvanı seyrederken (hasır şapkasının altında, bunun Mösyö olduğu hemencecik fark edilmiyordu doğrusu) portakal suyu yudumladı ve sakin sakin sigara tellendirdi. Bu düşsel öğle sonunda, tek bir şey canını sıktı: Romanov'un ball-trapının, ikide bir yüreğini ağzına getirmesi.

Mösyö bir süreliğine, güllerin oraya sığınmış, önce bahçıvan makasıyla özenle işlediği gülleri birer birer çelikleme yapıyordu ki Romanov'ların oğlu Hugo gelip başına ekşidi yine –çocukcağız onu kendine yakın hissedip pinpon oynayalım diye tutturmuştu; öğleden beri de peşinden ayrılmıyordu. Çocuğu başından savmayı başaramayan Mösyö, sonunda devreye girmek zorunda kalan annesinin hatırını kıramayıp yelkenleri suya indirdi ve pinpon maçını kabul ediverdi. Raketi eline alırken, delikanlı, sana beş puan avans veriyorum, dedi. Dalga geçiyorsunuz, diye atıldı çocuk. Haydi, dokuz puan olsun dedi, büyük usta Mösyö. Dalga geçiyorsunuz, dedi Hugo. Ben pinponun piriyimdir. Gerçekten de pinpon partisi

hayli çekişmeli geçti. Mösyö kollarını kıvırmış, ayakkabılarını çıkarmıştı. Yalınayak, kan ter içinde, (yeter oynadığınız, diye bağırdı Madam Romanov, havuç gibi kızardınız) hırçın bir şekilde ısrar ediyordu. Hugo çok teknik, esnek, hareketli, alışılmadık bir biçimde karşılanması güç smaçlar çıkarıyordu. Mösyö öfkeli, saldırgan bir insan olup çıkmıştı. Sanki bambaşka biri olmuştu. Bakışları korkutucu bir hal almıştı. Pantolonunun paçalarını kıvırdı, sonra bir an soluklanmak için saatini çıkardı. Smaçları engellemeyi başarıp da üst üste birkaç puan aldığında, Hugo ona, sanırım gençliğinizde oldukça iyi bir pinpon oyuncusuydunuz, dedi.

Bu birkaç temel veriden yola çıkarak şimdi kristalin yönelim simetrisine dönmek gerekir. İlmik ölçeğinden çıkarsanabilecek bu simetri aynı zamanda, saymaca bir noktadan kaynaklanan ortamın belli bir özelliğinin özdeşlik gösterdiği yönlere paralel yarıdoğrular bütünü tarafından oluşan bir figürün de simetrisidir. Bu durum, tüm özellikler için doğrulandığından, ortanın simetrisi, tüm özelliklere ortak bir simetridir.

Kaltz ve Mösyö öğleden sonra ikinci kattaki küçük bir odaya çekilip bir saat kadar çalıştılar. Sonra Kaltz evraklarını toplayıp Mösyö'ye, Paris'e dönmeden önce son bir kez şöyle bir dolaşalım, dedi. Bahçenin sonuna kadar yan yana yürüdüler; gerginliği üzerinden atmış olan Kaltz, uzakta pembe bir güneş evi ku-

şatmaya başladığında, çalışmasının ayrıntılarını açıklıyordu. Ball-trap sahasını ayırmak için gezinti yolunu kapatan bariyerin önünden şöyle bir yarım tur yapmak zorunda kalınca katlardaki pencerelerden bazılarında ışıklar yanmakta olan eve varmak için çimenlerin ortasından kestirmeden indiler. Kaltz kollarını açmış, derin derin soluyarak yürüyor ve ömür boyu hep böyle doğanın ortasında yaşamayı düşlediğini anlatıyordu.

Paris'e dönüşlerinde, müsteşar onları evlerine bıraktı. Trafik tıkandığında birinci vitese geçip vites kolunu boşa alınca, yanında oturmakta olan karısı motosikletli polis çağırıp yolu açtırsak ya, diye ısrar ediyor, adamcağız ise hiç istifini bozmadan öylece duruyordu. Arkada Mösyö'nün yanında oturan ve motosikletli polislerin eskortunda gitme fikrini benimsediği anlaşılan Kaltz, bir telefon kulübesinin önünde durup telefon etmeyi önerdi. Evet, evet, öyle yapalım, dedi, dirseklerini ayırıp ön koltuğa doğru abanarak. Israrcı olmaya başlamıştı. Onun böyle tuttuğunu koparan biri olduğunu bilen Mösyö müsteşarın yerinde olmak istemezdi doğrusu (her şey bir yana, adam öyle sakindi ki inceliği elden bırakmamakla birlikte, söylenenleri iplediği bile yoktu).

Oturdukları dairelerin bulunduğu kattaki sahanlıkta ayrılacakları sırada Mösyö geçirdikleri bu güzel hafta sonu için Kaltz'a teşekkür etti ve cebinden anahtarını çıkarmaya hazırlandı. Bunun üzerine Kaltz

kendi dairesine gidip birlikte bir şeyler atıştırmalarını önerdi ve kendisine bir sürprizi olduğunu ekledi. Hiç itiraz istemiyorum, dedi. Onu dairesine götürdü ve mutfağa doğru yönelterek, omuzlarına hafifçe bastırıp bir sandalyeye oturttu. Sonra Mösyö'nün yerinden kalkmayacağından emin olunca, kısa bir süreliğine ortadan kayboldu ve elinde sürprizi geri geldi: Bu sürpriz, haritalar için yaptırdığı krokilerin fotokopileriydi. Oldukça güzel bir naylon dosyanın içerisinden birer birer çıkardığı küp şeklinde tıkız desteler, taslaklar ve müsveddeler. Etraflıca incelesin diye Mösyö'yü bu kâğıtlarla baş başa bırakıp buzdolabından birkaç tabak ve üzerlerinde kürdanların battıkları yerlerin etrafı kararmaya başlamış, hafifçe kurumuş rollmopsların yer aldığı gümüş bir tabak çıkardı. Daha sonra sofrayı kurmaya koyuldu. Bardakları ve tabakları yerleştirdi. Masanın üzerine bir Beaujolais şişesi koydu. Ne yazık ki tirbüşonum yok, ama önemli değil, biz de su içeriz değil mi? dedi. Mösyö çaresiz, çizimleri dosyanın içerisine yerleştirdi ve ayağa kalktı, su içmektense gidip bari evden açacağı getireyim, dedi.

Mösyö epeyce bir süre sonra –bilemezdi, hayır, o akşamı onun evinde geçirmek zorunda kalacağını asla bilemezdi– döndü ve elindeki açacağı masanın üzerine bıraktı. Kaltz ona nesi olduğunu sordu. Bir şey yok, dedi Mösyö. Kardeşim telefon etti. Gerisin geri yerine oturdu ve sessizce beklemeye koyuldu. Kaltz ihtiyatla şişe açacağını incelerken, alçak sesle ona

önemli bir şey olup olmadığını sordu. Yo, yo, dedi Mösyö, bir şey yok. Bu akşam operaya gidiyormuş. Benden, gidip kızlarına bakmamı istedi.

Kardeşinin evine gittiğinde Mösyö, kapı açılıncaya kadar birkaç defa üst üste çalmak zorunda kaldı. Yarı açılan kapıdan, dışarı çıkmaya hazırlanan genç bir kadın ona ne istediğini sordu. Mösyö kasıntılı bir havayla gülümseyerek onun etrafında şöyle bir tur atıp içeri girdi. Hiç istifini bozmadan yeğenlerinin odasına doğru yöneldi. Koridorda, birinci kadından durumu öğrenmiş olan bir başka genç kadın karşısına dikilip neredeyse yolunu tıkadı ve ne istediğini sordu. Tam bu sırada Mösyö'nün kardeşi göründü (oo, selam, dedi), sırtında smokini vardı. Mösyö'ye hatırını sordu. Onu genç kadınlarla tanıştırdı. Anne ve Bénédicte, ikisi de felsefe öğretmeni. Mösyö onlara öpücük verdi ve bir süre keyiflice onlarla koridorda kaldı. Kardeşine saat kaçta döneceğini sordu.

Mösyö'nün kardeşinin (o da felsefe öğretmeniydi ama Mösyö kardeşinin davranışı konusunda hükme varmak zorunda değildi) iki küçük kızı vardı. Mösyö'nün yeğenleri altı yaşında ikizlerdi. Fırsat buldukça onları sabırla incelemiş olan Mösyö şimdi aralarındaki farkı bir bakışta fark edebiliyordu. Sen Jeanne'sın, diyordu parmağını oynatarak. Sen de Clotilde. Evet, ta kendisi diye coşkuyla bağrışıyordu ikizler. İçlerinden biri, Clotilde olan, çok canlı, güler yüzlü, anlaşılamazdı, öteki ise amcası gibi silik bir tipti.

Mösyö, anne babalarının yokluğunda onlara göz kulak olmaya geldikçe, körpecik dimağlarını uyandırmak amacıyla onlara satranç öğretmeye çalışıyordu. Satranç tahtasını salonun ortasında alçacık bir masanın üstünde yerleştiriyor, kendisi de halının üstünde bağdaş kurarak oturuyordu. İkizler ise pür dikkatti. Sırtlarında vücutlarına yapışmış atletler ve pamuklu kısa pantolonlar, karşısında yan yana dikilmiş, amcalarının taşları nasıl yürütecekleri konusundaki açıklamalarını dinliyorlardı. Küçük olduklarına bakmayın, öylesine pür dikkat bir halleri vardı ki! Ben açıklamada bulunurken parmağınızla pastayı mıncıklama huyundan vazgeçin, diyordu Mösyö.

Dersler ilerlemişti. Ufaklıklar taşları yürütmeyi öğrenmişti. Şöyle bir derin derin düşünmeye başlamaya görsünler, Mösyö adeta mest oluyordu hani. Onun yeğeni oldukları nasıl da belli oluyordu! Özellikle de oynamak niyetinde olmadıkları bir taşa dokunduklarında öğrettiği üzere, "Geri alıyorum" deyişlerine bayılıyordu. Dahası satranç oyununda ikizlerin en çok hoşlandıkları şey, "Geri alıyorum" diyebilmekti ve Mösyö sonunda işi sırf "Geri alıyorum" diyebilmek için tüm taşları aynı anda hareket ettirerek onları kuşkulandırmaya kadar vardırdı.

O akşam Mösyö yeğenlerinin odasına geldiğinde, onları ellerinde bir saç kurutma makinesiyle oyalanırken buldu: Duvarları süsleyen afişlerin altlarına hava püskürtmek için makineyi birbirlerinin elinden alma-

ya çalışıyorlardı. Mösyö yatağın üzerine oturdu. Hiçbir şey söylemeden, bu demekti ki kızlar onu korkutmaya başlamışlardı ve kararsızlıklar içerisinde sonunda oyundan bıkacaklardı. Mösyö, makineyi fişten çekti ve yatma saatinin geldiğini söyledi. Sonra arkasını dönüp onlara gönülsüzce planörün zorunlu inişini gösterdi. Hani çocukların şu her zaman katıla katıla güldükleri planörün zorunlu inişi numarasını. Biliyor musunuz, bizler bayağı iyi anlaşıyoruz, dedi. Yanlarına oturdu ve yaklaşıp ikisini de yanaklarından öptü. Bizler iyi anlaşıyoruz değil mi, diye üsteledi üzüntülü bir tavırla. Ne dersin ha, tonton? Hayır, hiçbir şey anladıkları yoktu.

Doğada yalın madde halinde bulunan ham altın, çoğu zaman altın damarlarının kuartzlı gangında ve sülfürlerde, örneğin piritte, incecik tozlar (zerrecikler) halinde dağılmış olarak bulunur. Mispikel iki i, pirrotit iki r, iki t, stibin ise aynen duyduğun gibi telaffuz ediliyor.

Zaman zaman hava almayı da ihmal etmeyen Mösyö, bir cumartesi günü öğleden sonra yeğenlerini Keşifler Müzesi'ne götürdü. Salonları rüzgâr gibi geçtiler. Küçük kızlar epeyce arkada, ayaklarını sürüyerek ilerliyor, zaman zaman bir vitrinin önünde duruyorlardı. Onları eğitmek için hiçbir fırsatı kaçırmayan Mösyö kendilerine hayatın büyük ilkelerini anlatmaya çalışıyordu. Kendisi için hayli gizemli olan bu ilkeler çocukların gözünde daha da gizemliy-

di. Müze gezisini bitirip sokağa çıktıklarında, Mösyö hâlâ doğuya doğru yürüdüklerinde dünyanın dönüş hızıyla kendi hızlarının birleşerek arttığını, batıya yöneldiklerinde ise hızlarının azaldığını açıklamayı sürdürüyordu. Tonton! Bize pizza alsana, dedi çocuklar. Mösyö, olduğu yerde çakılıp kaldı ve pizza mı, diye haykırdı. Yoldan geçenlerin içinde kendisini destekleyecek birini arayarak, bu yaştaki çocukların pizza yemediklerini söyledi onlara. Tamam mı, işte bu kadar. Bakın, dedi, beni iyi dinleyin. Elleri ceplerinde, kaldırımda durup konuşmaya başlamıştı. Ufaklıklar, sırtlarında pembe anorakları, ondan aşağıda, başlarını kaldırıp boyunlarını uzatarak amcalarının söylediklerini anlamaya çalışıyorlardı. Sizce eğer insan kendinden kaçmaya çalışırsa, ki böyle bir şey yapmanızı salık vermem, doğuya mı yoksa batıya mı gitmesi daha iyi olur? Bilmiyorlardı. Batıya, dedi Mösyö, muzipçe parmağını oynatarak. Batıya doğru yürümek daha iyidir. Neden diyecek olursanız, yürürken zaman daha hızlı geçer. Böyle yapmak daha kârlıdır, dedi ve yeniden yola koyuldu. Pizza mı? Aman Tanrım, bu yaşta pizza ha!

Akşam, daktiloya çekeceği müsveddeleri olmadığında Mösyö yatağın üzerine uzanıp portakalları biçimlice soyuyordu. İsviçre çakısıyla onları güzel güzel işleyip egzotik bitkiler, nilüferler ya da suzambakları yapıyordu. Zihni hızla yok olup giden, biçimlendirilmemiş, gelip geçici düşüncelerle doluydu. Zamanın doğuya doğru mu, batıya doğru mu aktığını

kestiremiyordu Mösyö. Önceleri, birbirinden farklı, ne yazık ki soyut nitelikli iki kendiliği kolayca kafasında canlandırabiliyordu. Her noktasında birbirinden ayrılmış, biri hareketsiz, yani Mösyö'nün kendisinden (her zaman sakindi), öteki de, sürekli bedenine etki yapan zamandan oluşan iki farklı kendiliği. Oysa şimdi, iki değil, tek bir kendilik bulunduğu, bunun da, onu hiç direnç gösteremeden alıp götüren büyük bir hareket olduğu düşüncesi belirginlik kazanıyordu.

Kristallerin dış biçimlerinin tanımlanması için kullanılan Yunanca terimlerin yorumu –hey, sen beni dinliyorsun musun?– gerçekte dolaysız değilse de kolaydır ve hiçbir karmaşık yanı yoktur. Bir acemi bile, pinakoidin örneğin, birbirine paralel iki plan demek olan pinakstan geldiğini bilebilir. Pentagonoheksaotaedr ise altı kere sekiz yüzü olan bir katı cisim demektir. Bu kırk sekiz yüzün hepsi de beşgen biçimindedir.

İyi niyetli insanlara Tanrı sabır versin, Mösyö hemen ertesi akşam Leguen'lere taşındı.

Eve vardığında koridorda beklemekte olan Mösyö Leguen onu karısına ve oğluna tanıtmaya koyuldu. Evet, evet, dedi Mösyö ve aşağıda taksi beklediği için, sözü uzatmadan içlerinden birinin eşyalarını taşımaya yardım edip edemeyeceğini sordu. Ludovic, gerçi bu fikre pek bayıldığı söylenemezdi ama, laubali ve kibirli bir havayla Mösyö'nün peşi sıra inip şofö-

rün taksiyi boşaltmasına yardım etti ve iki sefer yapıp valizleri odasına bıraktı.

Odasına geldiğinde Mösyö ajurlu yatak örtüsünü kaldırdı, ikiye katladı ve battaniyelerin üzerine boylu boyunca uzandı, kravatını çözdü. Yerinden doğrulmadan ayakkabılarını çıkarmaya uğraştı. Önce birini, sonra ötekini çıkarıp yere attı. Bir süre öylece kaldı. Komşu belasından kurtulduğu için rahatlamıştı. Ellerini açıp nefes almadan ya da soluğunu alabildiğine tutarak bir süre öylece yattı.

Ludovic, odasına girdi ve yarın fizikten sözlü var, dedi, fizik kitabını yatağın üzerine bıraktı, bir daha da onunla ilgilenmedi. Bunalmış bir havayla gidip pencereden bakmaya koyuldu. Bir süre sonra Mösyö yatağın üzerinde doğruldu, bir sigara yakıp (fikrince aşırı sakindi), sözlünün hangi konudan olacağını, hangi konunun gözden geçirilmesi gerektiğini sordu. Hareket ve izafi karakteri, dedi çocuk. Mösyö sigarasından bir nefes çekti ve kitabı açıp öğrenmesi gereken konunun orası olup olmadığını sordu. Tabii, dedi çocuk. Hareket ve izafi karakteri, alıştırma falan yok.

Elbette, dedi Mösyö. Kitabın sayfalarını şöyle çabucak çevirdikten sonra belirtilen sayfayı buldu ve okumaya başladı: Hareket, izafi karakteri. Başlığı bu dedi; bunun ne demek olduğunu anlıyor musun bari? Tabii ki anlıyordu, dün sınıfta işlemişlerdi hareket ve izafi karakterini. İyi öyleyse. Bir işaret noktasında,

bir nokta hareketliyse bu noktanın konumunu belirlemek yeterli olmaz. Bu konumu ne zaman aldığının da bilinmesi gerekir. Böylece, zaman fizik alanında, iki şekilde etki gösteriyor. Bunlardan biri gözlemlenen olgunun başlayışıyla bitişi arasında geçen zaman aralığı olan süre; öteki ise bir olayın gerçekleştiği an demek olan tarih. Tekrarla bakalım, dedi. Şimdi mi? diye sordu pencereden bakmakta olan Ludovic hiç istifini bozmadan. Ya, demek öyle? dedi Mösyö. Ve Ludovic bir yandan pencereden bakar, öte yandan bir olayın başlayış ve bitişi arasında geçen zaman aralığına süre, bu olayın gerçekleştiği ana ise tarih dendiğini yinelerken, Mösyö çıt çıkarmadan odadan süzülüp parmaklarının ucuna basa basa binayı terk etti. Aşağıya inip de kendini sokakta bulunca, karşı kaldırıma geçti ve Ludovic'in camın gerisinde dersini ezberlemekte olduğunu gördü (ah, şu insanoğlu!).

Mösyö, sokakta, kaldırımın üstünde kollarını göğsünde kavuşturup yüzünde gülümser gibi bir ifadeyle öylece kımıldamadan bekledi. Gelgelelim, orada, odasında, hemen birkaç adım ötesinde olması gereken Mösyö'yü karşı kaldırımda gören Ludovic'in şaşkınlığına diyecek yoktu doğrusu! Adamın mutlaka durmuş olması gerekirken görünüşe göre pat diye yer değiştirdiğini ve enerjisinin aynen elektronun enerjisi gibi belli bir zaman diliminde, kaşla göz arasında çat oraya pat buraya kesik kesik sıçrayışlar gerçekleştirdiğini, ama bu sıçrayışın ne zaman ortaya çıkacağını belirlemenin mümkün olmadığını tasarlıyordu. Çün-

kü... Çünküsü yoktu. Copenhague'ın yorumuna bakılırsa şu anda değil de bir başka anda olması için ortada hiçbir neden yoktu. Fakat, Mösyö'ye soracak olursanız, o bunu anlamayacaktı. Hayır (programda bu yoktu).

Mösyö daha sonra mahallede dolaştı. Sokaklarda aylak aylak yürüdü. Plakçı dükkânlarının, giyim kuşak mağazalarının vitrinlerine baktı, kendisine ayakkabı aldı. Doğrusu mağazadan çıkarken, adamakıllı düşünceli bir hal almıştı. Bir gazete satın alıp elinde ayakkabı kutusuyla bir kahveye girdi.

Kahve hemen hemen boş sayılırdı. Mösyö kuytu bir köşede yer alan, modası hayli geçmiş, derisi yer yer çatlamış bir kanapeye oturdu. Ayakkabıları kutudan çıkardı. Onları sarıp sarmalayan kat kat ince kâğıt parçalarını açıp ayakkabılardan birini giyermiş gibi eline geçirip bir süre onu seyretti. Sonra ayakkabıları gerisin geri kutusuna yerleştirdi. Kutuyu yanına koydu, bir bira ısmarlayıp gazetesini açtı. Bitişik masalardan birinde, telefon kabininin dibinde hayli tedirgin görünen iki adam vardı. Mösyö, bunlardan o içeri girdiğinden beri gözle görülür bir biçimde sıkıntılı bir hali olan ve kaçamak yollu çevresini süzen daha genç olanının az sonra kendisinden bir şey soracağı, bir konuda bilgi isteyeceği ya da bir dilekte bulunacağı hissine kapıldı. Belki de kendisinden borç isteyecekti. Gerçekten de, delikanlı sonunda Mösyö'ye yaklaşıp kalemi olup olmadığını sordu. Mösyö bir süre düşündükten sonra gazetesini kapattı ve kalemi olmadığını

söyledi. Dolmakalemim var, ama onu kimseye vermem, bu konuda kesin kararlıyım, dedi. (Mösyö pek sık karar vermezdi ama bir kez karar verdi mi de tutardı doğrusu.) Sonra, delikanlı düş kırıklığına uğramış göründüğünden Mösyö bir uzlaşma yolu bularak ceketinin iç cebinden dolmakalemini çıkardı ve ona, eğer kâğıdı uzatacak olursa, yazıları kendisinin yazabileceğini söyledi. Ah, elbette, neden olmasın, dedi delikanlı. Hayhay. Kalkıp Mösyö'nün yanına oturdu, yanındaki yaşı kendinden hayli ileri adama da gelip oraya, Mösyö'nün masasına oturmasını söyledi. Tek sakıncası var. Belki biraz uzun sürer, dedi.

Bakın, diye açıkladı delikanlı. Ben tarih öğrenimi gören bir üniversite öğrencisiyim ve savaş sırasındaki Chartres Lisesi üzerine bir inceleme yapıyorum. Neden Chartres Lisesi, söyler misiniz? diye sordu. Ve yanıtını beklemeden bunun tamamen keyfi bir seçim olduğunu, ama somut bir örneği tercih ettiğini söyledi. Böylece doğrudan olay yerine gelip yerel arşivlerle ilgilenebilirdi. Ayrıca olabildiği ölçüde o dönemi yaşamış insanların tanıklıklarına başvurabilirdi. Şunu da ilave etmeliyim ki, dedi delikanlı, l'Eure-et-Loire yönetim biriminde yer alan Chartres'ın, 1939'daki valisi Jean Moulin idi. Bu hayli ilginç, değil mi? Dolayısıyla dedi, ilk iş olarak 1939'da Marceau Lisesi'nde okuyan tüm öğrencilerin bir listesini çıkardım. Onlara birer mektup yazıp projeme katılmalarını, tanıklık ederek bu projede benimle işbirliği yapmalarını istedim ve işte Mösyö Levasseur, dedi öteki adamı eliyle

işaret ederek, beriki takdim edildiğini görünce alçakgönüllüce başını önüne eğdi, 1939-1940 öğretim yılından bize söz etmeyi kabul etti. Ee, sizin de mi dolmakaleminiz yok? diye sordu Mösyö. Mösyö Levasseur, üzgünüm, dercesine ellerini iki yana açarak, hayır, dedi.

Pekâlâ, dedi delikanlı, başlayalım. Mösyö Levasseur size ilk olarak sormak istediğim şu: 1939 yılına özgü belli başlı karışıklıklar nelerdi, örneğin okulların açılışında? Evet, dedi Mösyö Levasseur sandalyesinin üzerinde şöyle bir doğrulup ellerini kavuşturarak. Şahsen ben daha haziran ayından itibaren lise bitirme sınavında bazı derslerimi başardım. Ama sanırım sözlü sınav o yıl Paris'te değil, Chartres'da oldu. Chartres Lisesi'nde hatta, işte düşündüğünüz karışıklıklara yol açan da bu oldu. Peki o zaman ruhsal durumunuz nasıldı? diye sordu Mösyö masanın üzerine eliyle vurarak.

Ruhsal durumum mu? dedi Mösyö Levasseur ve bakışlarıyla Mösyö'nün sorularına da yanıt vermesi gerekiyor mu diye sorarcasına delikanlının yüzüne baktı. Delikanlının buna yeşil ışık yaktığını göstermek için gözkapaklarını hafifçe kırpması üzerine, eh, dedi, er geç silah altına alınacağımızı düşünüyorduk. Gerçekte, 1914'te bizden daha aşağıdaki sınıflarda okuyan öğrencilerin askere çağrıldığından haberimiz vardı ve bizler için de aynı uygulamanın söz konusu olacağını düşünüyorduk. Böylece koca bir yıl boyun-

ca, diken üstünde oturduk. Bu tedirginlik 10 Mayıs 1940'ta Almanların saldırısıyla sona erdi. O günü bugünmüş gibi hatırlıyorum. Cepheye giden Çekoslovak bir arkadaşımı gara götürdüm. Hitler'in Çekoslovakya'yı işgalinden sonra gerçekte çok sayıda Çek askeri ülkelerinden kaçtılar ve bazıları, havacı olanlar, Chartres hava üssünde buluştular... (Biraz daha yavaş konuşabilir misiniz, dedi Mösyö.).

Mösyö not tutma işini bitirince delikanlı adama dönüp, 10 Mayıs 1940'tan itibaren ne gibi değişiklikler olduğunu söyler misiniz Mösyö Levasseur? dedi. Pekâlâ, dedi Mösyö Levasseur aperitifinden bir yudum aldıktan sonra. Küçük sınıflarda olanlar için değişen bir şey olmadı tabii. Öncesinden hiçbir farkı yoktu onlar için. Ama bizler, yararlı olabilmek için çırpınıyorduk adeta. Örneğin Kızılhaç yararına çalışıyorduk ya da mülteci kabul merkezinde görev alıyorduk. Güzel, dedi Mösyö, teşekkür ederim. Ve bu durum haziranın on üçüne kadar sürdü, diye atıldı Mösyö Levasseur. Herkesin Chartres'ı terk ettiği gün olan 13 Haziran'a kadar. Evet evet, dedi Mösyö adamı yatıştırmak isteyen bir tavırla ve izin istemek için yerinden doğruldu.

Mösyö, Leguen'lere döndüğünde, kendisine verilen anahtarı kullanarak koridora yöneldi ve yemek salonuna geçti. Yaşlı kadın akşam yemeğini hâlâ bitirmemişti. Ona, iyi akşamlar madam, dedi ve odasına gitmek için evin diğer bölümüne doğru yöneldi. Oda-

sında, yatağın üstünde ellerini göğsünde çaprazlamış biçimde uzanmış, yavaş yavaş soluyarak yatıyordu. Bu vaziyetini hiç bozmuyordu ve kendisini çok sakin hissediyordu. Yaşam koşullarına biraz olsun öfkelenmesi gerekiyordu. Bunu pekâlâ biliyordu. Pat diye değil tabii canım. Zihinde aşama aşama biriken o kadar gerginliğin bir anda patlayıvermesini önleyecek şekilde yavaş yavaş yapmalıydı bunu.

Kapı yavaşça tıklatıldı. Kapıdaki yaşlı kadın Mösyö'yü rahatsız etmenin tedirginliği içinde şalını kaybettiğini söyledi. Onu orada bırakmış olabileceğini düşünüyordu. Ben Lucien'in annesiyim, dedi ve bundan gözle görülür bir biçimde bir övünç payı çıkardığını kanıtlar bir biçimde başını önüne eğdi. Sonra birbirlerine söyleyecek sözleri olmadığından dolapta şalını aramaya koyuldu. Dirseklerinden destek alarak yattığı yerden hafifçe doğrulmuş olan Mösyö, onun şalını arayışını seyrediyordu. Kadın yanından geçerken, odasından ayrılmanın kendisi için çok zor olduğunu söyledi. Çok ama çok zor, dedi, hemen ardından da tabii bunun Mösyö ile hiçbir ilişkisi olmadığını ekledi. Kendisini, odayı ona bırakmaya oğlunun ikna ettiğini belirtti. Öğretmensiniz değil mi? dedi şefkatle.

Fizik alanında tarihi açıklamak için zamanın başlangıcını belirlemek ve ona sembolik olarak sıfır tarihini vermek gerekir. Sen beni dinliyor musun? dedi Mösyö. Evet evet, dedi Ludovic. Kronoloji çıkarmak için, diye sürdürdü, zaman ölçen bir alet gerekir. Bir

duvar saati, örneğin. Duvar saati mi? dedi tereddüde kapılan Ludovic. Evet, dedi Mösyö boş bir sesle, duvar saati. Duvar saatindense daha çok elektronik bir kronometre olmalı, dedi Ludovic. Sen babanın yanına git, lütfen, diye atıldı Mösyö. (Hayır ama, Mösyö kendisine karşı çıkılmasından hiç hoşlanmazdı.)

Mösyö, Mösyö Leguen'e düşünüp taşındığını ve gerçekte bu odanın kendisine uygun olmadığı kararına vardığını açıkladı. Çok üzgündü. Bir başka sefereydi belki. Çek defterini çıkardı ve bir aylık kira bedeli olan rakamı yazmak için Rötring marka dolmakaleminin kapağını açtı. Sonra bir taksi çağırıp Ludovic'e valizlerini aşağı indirtti ve delikanlıya yaşam boyunca iyi şanslar diledi, yarınki sözlü sınavı için de başarı dileklerini iletti.

Mösyö evine döndüğünde kapıyı açmaya hazırlanıyordu ki, Kaltz göründü ve onu sahanlıkta görünce tam zamanında geldiğini söyledi, çünkü o da Mösyö'ye geliyormuş. Gerçekte, incelemesiyle ilgili kısa bir giriş yazısı hazırlamıştı. Önemli değil, diyordu ama onu haberdar etmek hoşuna gidecekti. Mösyö'nün ağzını açmasına fırsat bırakmadan sahanlığın otomatiğini yakıp okumaya koyuldu. Amacımız, dedi, hiçbir şekilde bu kısa incelemede ele almayı önerdiğimiz sorunun eksiksiz bir özetini vermeye çalışmak olmayacak. Amacımız, daha çok, kendi beğenilerimiz doğrultusunda okura kılavuzluk etmek –ve onu eğitmek, umarım– olacak, bunu öznel bir tarzda yapmak isti-

yoruz. Çok güzel, dedi Mösyö ve Kaltz'ı sahanlıkta bırakıp evine girdi.

Daha sonra ki birkaç gün Mösyö, Kaltz ile karşılaşmamaya gayret etti.

Sabahleyin, kahvaltıdan sonra, hava güzel olduğu ve çalışmadığı zamanlar dairesinden çıkıp dolaşmak amacıyla en üst kata kadar çıkıyordu. Buradan çatıların görünümü olağanüstüydü Mösyö'ye göre, neredeyse düzdü. Metal köprülerle birbirine bağlanmıştı. Dolaşması bitince Mösyö, yeni baştan dairesine iniyor, Kaltz'ın dikkatini çekmemek için kapıyı arkasından kapatırken ses çıkarmamaya büyük özen gösteriyordu.

Daracık bir mekânda yaptığı bu gezintiler sırasında, bir gün çatıda bir çanak anten yerleştirmekte olan ve Mösyö geçerken ona bakmak için bir anlığına başını kaldıran komşu hesaba katılmayacak olursa, Mösyö'nün karşılaştığı tek kişi, elli yaşlarında, kır saçlı, yeşil kadifeden biraz eskimiş bir kostüm giyen, elinde plastik bir çanta, kafasına takılan bir konuyu düşünüyormuş gibi görünen ve ağır ağır yürüyen bir adamdı. Mösyö genellikle ondan uzak duruyordu. Çünkü doğruyu söylemek gerekirse bu tür insanlardan çekinirdi biraz.

Mösyö kimi zaman günlük gezisini biraz renklendirmek amacıyla yanma bir sandalye alıp çatıya çıkı-

yordu. Beşinci kata gelince, dışarı çıkıyor, sonra çatı kapısının önünde diz çöküp sandalyesini alıyor ve biraz öteye, ön cephenin yakınındaki platforma gidiyordu. Sundurmanın kuytusuna yerleşip çatı semerinin altında sakince oturuyordu.

Mösyö şimdi eskisinden daha uzun süre sandalyede oturmaya başlamıştı. Mösyö'nün hayatta sandalyede oturmaktan başka bir şey istediği yoktu. Orada, ikircikli bir şekilde birtakım basit hareketler yaparak kendini yatıştırmaya çalışıyordu. Bir tür bir sığınmaydı bu. İşteyken örneğin (iş de kıyaktı ha, bir şey yaptığı yoktu) masasının üzerinde portakal soyuyordu, buruşuk mendilini masanın üzerine yayıyor, sekreterlerin ağzını hayretten açık bırakıyordu. On altıncı kattaki Mösyö'den kimsenin hiçbir şikâyeti yoktu. Madam Dubois-Lacour, Mösyö'nün dikkat çeken, sakin, ciddi, dakik bir genç olduğunu düşünüyordu.

Büroda sakin saatlerde Mösyö kafeteryaya inip gazetesini okuyordu. Karşısındaki büyük cam salonda şuraya buraya benjamin ya da papirüs saksıları serpiştirilmişti. Bir tür kabul görevlisi olan birkaç hanım yuvarlak bir bankonun gerisinde telefonla konuşuyorlardı. Çoğu kez Mösyö yeniden bürosuna çıkmadan önce bu bankonun etrafında dönerek, günaydın hanımlar, diyor, bir süre oyalanıyor, ilgisizce çizdikleri yörüngelerin erişilmez saflığını seyretmekten kendini alıkoyamayarak, akvaryumun karşısında ayak üstü, elleri cebinde balıkları seyrediyordu.

Sonra sıra bürosuna dönmeye geliyordu. Ama ancak ellerini cebinden çıkarmaksızın bürosuna dönmeyi başardığında geçici bir gurur duyuyordu. Elleri ceplerinde, akvaryumun önünde dakikalarca oyalanıyor, sabırla bekliyordu. Bekliyordu ki biri onu asansöre buyur etsin. Sonra yanı başındaki otomatik kapı açılır açılmaz kabine ilk giren o oluyordu ve en dipte, kumanda düğmelerinden mümkün olduğunca uzağa, köşeye yerleşiyordu. Orada bitkin bir havaya bürünerek hangi katta ineceğini sormalarını bekliyordu. Ve tabii ki alçak sesle, çıkacağı katı söylüyordu.

Bürosunda Mösyö genellikle gözlerini önüne eğik, hatta kimi zaman kapalı tutmaya zorluyordu kendini. Yalnız başına olduğunda da *fiat lux*.* Mösyö, en iyi değerlendirmenin suskunluğa gömülmek olduğuna inanan ve bunu en iyi değerlendirecek kişinin yine kendisi olduğunu düşünmekten tat alan bir insandı. Eğer biriyle konuşurken bir uyuşmazlık söz konusu olursa tartışma yaratmamaya çalışırdı. Muhatap olduğu kişiler onu oldukça severdi zaten. Kimileri belki koltuklarından fırlayıp onu iltifata falan boğmuyordu ama, konuşulabilecek bir insan olduğu görüntüsüne gölge düşürmemek için ölçülü bir gülümseme tarzı olduğundan, onu sempatik bile buluyorlardı.

Mösyö'nün bürosunda, çalışma masasının üstü gayet derli topluydu. Masasının üstü çok sayıda öte-

* Fiat lux ("Işık olsun"): Gün doğmadan neler doğar anlamında Latince deyiş. (ç.n.)

beriyle doluydu: kâğıt keseceği, kalemtıraş, hesap makinesi.

Havalandırma tertibatı da.

Bazen Dubois-Lacour ansızın odasına dalıp Mösyö'ye temsilcileri odasında kabul edip edemeyeceğini soruyordu. Çünkü o yokken bu insanlara açıklamada bulunacak vakti olmadığını söylüyordu. Evet, diyordu Mösyö, tabii. Eğer bu işe yarayacaksa, elbette ki olmalıydı. Ve onlara açıklamanın birlikte mi yoksa teker teker mi yapılacağını soruyordu. Genellikle onları bir arada kabul etmeyi yeğleyen Mösyö bu insanları odasına almadan önce, düşüncelerini adamakıllı toparlayabilmek amacıyla ellerini çenesinin altında kavuşturup odasında bir süre volta atıyordu. Sonra, on kadar adam içeri girip onu dinlemek için masasının etrafında çember oluşturunca kapıyı aralık bırakarak çabucak yerine dönüyordu. Tamam, tamam, başka sorusu olan var mı, baylar? diyordu Mösyö oturumu kapatırken. Hayır. Ya siz madam? diye ekliyordu aralarındaki tek kadın temsilci ve gerçekte oldukça da çekici bir parça olan hanıma seslenirken saygıyla başını eğerek. Ah şu insanlar!

Bir akşam yemekten sonra Mösyö sandalyesi elinde çatıya çıktı ve sükûnetle her şeyden uzaklaştı.

Şu anda akşam oluyordu. Mösyö yanılmıyordu. Paris'in üzerine akşam iniyordu. Görünüşe bakılırsa,

biraz önce de yağmur yağmıştı. Çünkü çatılar griydi, ışıl ışıl parlıyordu ve hafifçe kaygandı. Uzakta pencereler aydınlanmıştı. Aşağıda sokaklar boşalmış gibiydi. Sandalyesini kornişin kenarına koyup cebinden çakmağını çıkardı ve bir sigara yakıp başını havaya kaldırdı. Gelişigüzel, katışıksız ve Orion dolaylarında sağanaktan yeni kurtulmuş gökyüzüne bakakaldı. Sandalyesinin yanı başında Mösyö uzunca bir süre böyle ayakta kalıp gökyüzüne baktı, bu işe iyice daldıkça artık yalnızca takımyıldızların nokta ve çizgilerden oluşan ağından başka bir şey seçemez hale geldi ve gökyüzü geceleri ışıklandırılan dev bir metro planı oluverdi. O zaman sandalyesine oturdu ve bakışlarım hiçbir güçlük çekmeden yerini bulabildiği Sirius'tan başlayarak Montparnasse-Bienvenüe'ye doğru gezdirdi, Sèvres-Babylone'a kadar indi ve bir süre İkizlerevi'nde oyalandıktan sonra ulaşmak istediği Odéon'a vardı.

Orada, aklında, hep aynı gece ışığı hüküm sürüyordu.

Gerçekte, Anna Bruckhardt hakkında Mösyö hiçbir şey bilmiyordu. Onunla sadece bir kez Dubois-Lacour'ların verdiği bir davet sırasında karşılaşmıştı. Davetin sonlarına doğru, iki saat, fazla değil tam iki saat konuşmuşlardı. Mutfakta bardakların çevrelediği, dört bir tarafı boş masaya oturup zaman zaman bir şeyler atıştırarak sohbet etmişlerdi. Anna Bruckhardt çikolatalı pastadan bir bıçakla özenle kestiği ince dili-

mi, Mösyö ise oldum olası iğrenç bir meyve olarak gördüğü cevizlerini özenle ayıkladığı koca bir servis kaşığı dolusu karışık salatayı yiyordu. Bazen, Dubois-Lacour telaşla mutfağa geliyor, buzdolabından bir şişe şampanya alıyordu. Anna Bruckhardt ile Mösyö onunla ilgilenmiyorlardı. Dereden tepeden konuşmalarını sürdürüyordu onlar. Tabii ölçülü olmak kaygısıyla, birbirleriyle ilgili soru falan sormadan; davet boyunca bu konuyla ilgili en ufak bir bilgi alışverişinde bulunmadan. Hayır. Her biri sırasıyla, üst üste yığıldıkça iyice anlamsızlaşan, karşıdaki insanın tanımadığı, daha doğrusu kendilerinin bile zar zor tanıdıkları insanlarla ilgili küçük olaylar anlatıp duruyordu. Kimi zaman davetlilerden biri, elinde bir kadeh, şöyle bir göz atmak için mutfağa giriyordu ve ilgilerini çekecek bir şey olmadığını görünce de bir süre masanın yanında boşu boşuna oyalandıktan sonra kadehi elinde geldiği gibi gidiyordu. Böylece partinin patırtısından ve Brezilya ritimlerinin gürültülerinden uzak, Anna Bruckhardt ile Mösyö hiç değilse bakışlarıyla, birbirlerinin suç ortağı haline gelmişti. Hiçbir şey Mösyö'nün yere dikili bakışlarından kaçmazdı; dirsekleri masanın üzerinde, kendilerini hiç mi hiç ilgilendirmeyen önemsiz birtakım karmaşık olayları aktarıp kendilerine ilişkin konulardan söz edilmesine izin vermiyorlardı. Tam Anna Bruckhardt, Mösyö'ye onları alabildiğine keyiflendiren ve pek de suya sabuna dokunmayan bir olay anlatmaktaydı ki mutfağa bir grup davetli girdi, onlara hiçbir şey söylemeden masanın etrafındaki sandalyeleri alıp biraz

ötede, pencerenin yanına yerleştiler. Bir sürü yemek, salata ve meyve aldılar. Orada bir yandan önlerindeki yiyecekleri atıştırırken bir yandan da apar topar Mısır'a yaptıkları geziyi anlatmaya koyuldular. Hemen ardından, anlattıkları o muhteşem manzaraları bazen akıl almaz görüntülerin yer aldığı diyapozitiflerle belgeleyemediklerine hayıflanmaya başladılar (ah şu insanlar!). Anna Bruckhardt ile Mösyö, bir süre sonra çareyi kalkıp mutfaktan ayrılmakta buldular. Bir süre koridorda durup karanlıkta bir fıkra daha anlattılar. Sonra sustular tamamen. Üzgünce birbirlerinin gözlerinin içine bakarken Mösyö sırtını duvara vermiş, Anna Bruckhardt ise onun karşısında bir eli Mösyö'nün omzunda öylece kaldılar.

Hepsi bu kadarla kaldı.

Şu anda Mösyö'nün etrafında karanlık basmış gibiydi. Sandalyesinin üzerinde başı arkaya kaykılmış bir halde hareketsiz durmakta olan Mösyö, ruhu ufkun eğriliklerine doğru gerilmiş bir halde yeni baştan gözlerini gökyüzünün enginliğine çevirdi. Bütün gece, gökyüzünün derinlikleri aydınlanıncaya kadar, sakin sakin soluyarak, uzakta, evrenin belleğinde, gezinip durdu. Orada dinginliğe ulaştığında, Mösyö'nün aklında hiçbir düşünce kımıldamaz oldu. Aklı dünya idi, görüşmeye çağırdığı dünya.

Evet. Mösyö biraz sonra sıkılacaktı.

Bir süre sonra, belki de biraz üşümeye başladığından –bu ona biraz saçma görünüyordu– kalkmaya karar verdi ve ceketinin yakasını kaldırarak, gecenin karanlığında sandalyesini arkasında sürüye sürüye geri döndü. Teras kapısına vardığında, kapıyı açtı ve elinde olmadan çatının üstünde diz çökerek, çünkü başka çare yoktu, sandalyesini diklemesine aşağı indirdi. Sandalye yere ulaştığında, Mösyö ellerini pervaz üzerinde döndürerek kendini boşlukta sandalyeye kadar bırakıverdi. Sonra çatı kapısını kapatıp yenlerinin tozunu silkeledi, kravatını düzeltti.

Mösyö akşamleyin Dubois-Lacour'ların evinden ayrılınca Anna Bruckhardt'ı bir taksi durağına kadar götürdüğü sırada, ıssız sokakta kadının yanında yürürken konuşmanın seyrine göre kendi kendine bir elini cebinden çıkarıp şöyle uzaktan elinin ayasına bakarak ve muhtemelen bu hareketi sürdürerek pek umursamadan, sokağı geçmek için onun koluna girsem mi, diye geçiriyordu içinden. Yan yana yürüyorlardı ve Mösyö kaçamak yollu etrafına göz atarak karşılarına bir sokak çıksın istiyordu. Gelgelelim olmadı, sokağa falan rastlamadılar ve Anna Bruckhardt ayaklarının ucunda doğrularak Mösyö'yü imrendiren bir doğallıkla bir taksi çağırdı.

Mösyö daha sonra odasına döndü. Anna Bruckhardt'a telefon edip birlikte yemek yemek istediğini söyledi.

Aynı akşam.

Odéon Alanı'nda ışıklar yanıyordu. Mösyö bir ay önce Anna Bruckhardt ile ilk karşılaştığında da yine böyle akşam olduğunu ve Odéon Alanı'nın ışıklarının yandığını acı bir kesinlikle anımsıyordu. Sinyal lambaları düzenli aralıklarla birbirini kovalıyor ve yaklaşma-uzaklaşma durumuna göre perspektif değiştiriyorlardı. Karşısındaki mağaza vitrinlerinin kepenkleri çekilmiş, sinemalar kapanmıştı. Meydandaki toprak sekinin üzerinde ayakta dikiliyordu. Bir adam bitişikteki sokağa giriyordu. Bir çift çivili yaya geçidinden geçiyordu. Vakit sabahın ikisiydi, belki de üçü –ve Mösyö, Anna Bruckhardt'ı biraz önce bir taksiye bindirmişti.

Anna Bruckhardt o akşam meşguldü, ama ertesi gün akşam yemeğini birlikte yediler. Bir büyük otelin barında buluşmak üzere randevulaşmışlardı. Mösyö erken gelmişti ve alabildiğine geniş, alçak bir koltuğa oturmuş, çevresindeki pek de kalabalık olmayan ve yüzleri salonun süzülmüş ışığı altında soluk renklere bürünen müşterilerin içkilerini yudumlayışlarını seyrediyordu. Bar konforluydu. Olgun yaşlarda insanlar orada aperitif alıyor, zeytin, tuzlu fıstık atıştırıyorlardı. Bazıları gazete okuyordu. Bir kısmı da yanlarında hanımlar, koltuklarına eni konu yayılmış sessizce oturuyordu. İçlerinden biri arada sırada sessizce etrafına bakınıyor ve aperitifinden küçük bir yudum alıyordu. Barın gerisinde stereo müzik setinin pikabı üstünde

bir plak ağır ağır dönüyor, hafif bir sesle bir flüt ve arp konçertosu yayıyordu etrafa.

Taksi bulamayan Mösyö randevusuna metro ile yetişmişti. Franklin-Roosevelt istasyonunda kompartımana binen bir genç birdenbire hayli sinirli bir havayla ona bitişikteki açılır kapanır sandalyenin boş olup olmadığını sordu. Mösyö söz konusu sandalyeye şöyle bir göz attı. Gerçekten de boştu. Bunu yadsımak güçtü. Delikanlı gelip yanı başına oturdu. Kabanının yakasını kaldırdı. Mösyö biraz geriledi. Metro bir tünele girdi ve bu iki yolcu yan yana yolculuk ettiler. Mösyö habire pencereden bakıyordu. Adamın bakışlarıysa yere, Mösyö'nün yeni pabuçlarına tutturulmuştu adeta. Bir sonraki istasyonda, delikanlı valizini bırakarak, neredeyse Mösyö'yü ite kaka, palas pandıras kendini perona zor attı. Gerçekten de çok tuhaf, dedi Anna Bruckhardt ve mantosunu çıkardı. Daha önce çıkarmaya bir türlü fırsat bulamamıştı. Neden diyecek olursanız, Mösyö fırsat vermemişti ki! Gelir gelmez hemen bu öyküyü anlatmaya koyulmuştu.

Mösyö, başlı başına bir öykü kuyusuydu.

Şimdi otelin barı daha da hareketlenmişti. Şimdiye kadar varlıklarından habersiz olan garson gelip ne istediklerini sordu. İki Bourbon şarabı aldılar. İçkilerini beklerken, suskunluğu korudular, ikisi de biraz sıkılmış bir halde zaman zaman birbirlerine baktılar. Garson son olarak onlara viski getirdi, masanın üzerine

minicik bir tabak tuzlu fıstık koydu. Anna Bruckhardt ve Mösyö, hep aynı şekilde suskundu; ara sıra fıstık almak için eğildiklerinde duvarların süsüne bakıyor, mönüyü inceliyorlardı. Mösyö kuşkusuz yeni bir öyküye girişerek konuşmayı hareketlendirebilirdi ve onun da düşündüğü buydu zaten.

Kendilerini restorana götüren takside, arka koltuğa yan yana oturmuşlardı ve her biri kendi tarafındaki pencereden dışarı bakıyordu; uzun bir sessizliğin ardından birazcık resimden, edebiyattan söz etmeye koyuldular. Resim Mösyö'nün çok hoşlandığı ender şeylerden biriymiş. Ressamlık, öğrenci veliliği gibi her yarı yıl bir toplantıyla idare edilen rahat bir işmiş. Yazarlıktan da hoşlanırmış. Ama arkadaşına, ışığı sözcüklere yeğlediğini itiraf etti (bu belki de onun açıkyürekli, hayata dönük yanıydı). Hem sonra Anna Bruckhardt'a şey konusunda fazlasıyla gösterdiği gibi –ne konusunda onu da bilmiyordu, ama pek önemli değildi bu– birbirine ayakbağı olmuyorlardı. Bu kesin, dedi Mösyö. Sonra taksi trafik tıkanıklığından bir türlü yol bulup da ilerleyemediği için, daha kişisel sorunlardan söz etmeye koyuldular. Belki de bir amaç gütmeyen, ipe sapa gelmez şeylerdi bunlar. Örneğin yirmi dokuz ve otuz dört yaşlarında olduklarını, bu arada taksi şoförününse kırk yedisinde olduğunu bu şekilde öğrendiler.

Restoranı seçen Anna Bruckhardt idi ve girişteki camlı kapıyı iterken arkasını dönüp Mösyö'ye buraya

bayıldığını söyledi. Mösyö onun bu tavrından, şimdiden Anna Bruckhardt'ın gönlünde basbayağı bir yer yaptığını anladı. Genç kadının ona hayli değer verdiği ortaya çıkıyordu. Salonda onu takip etmeden önce ceplerini yoklayıp sigarası olup olmadığını kontrol etti. Şef garson Anna Bruckhardt'ı masaya buyur ederken, Mösyö bir eli cebinde, son derece rahat bir tavırla gelip genç kadının yanına oturuverdi. Bakışlarını şef garsona doğru çevirince adamın ona kadının karşısındaki sandalyeyi işaret ettiğini fark etti. Kibarca ayağa kalktı ve pantolonunun ütü yerinden çekiştirerek masanın etrafını dolanıp Anna Bruckhardt'ın karşısındaki sandalyeye oturdu. Bu arada genç kadın biraz dalgın bir havayla ona bakıyordu. Bir süre sonra şef garson yanlarına sokulup yemek listesini uzattı. Mösyö, arkasındaki kapının her açılışında tedirgin olarak başını çeviriyor, bu arada da sandalyesini hafifçe döndürüyor, dalgın dalgın içeri girenleri süzüyordu. Pom, pom. Mönüyü kapattı ve masanın üstünden uzanarak Anna Bruckhardt'a alçak sesle menüde somon balığı gördüğünü, doğrusunu isterse kuzukulağıyla garnilendirilmiş bir porsiyon somona hiç de itiraz etmeyeceğini söyledi. Başka öykü yok mu? dedi genç kadın ve gülümseyerek kendisinin rezeneli köpekyayını yiyeceğini söyledi.

Mösyö, başını önüne eğmiş, zaman zaman dışarıya, şuraya buraya dağılmış sokak lambalarının ışıklarının aydınlattığı meydana bakarak sessizce balığını yiyordu. Cam bölmelerle ayrılmış kapalı bir terasta

yer alan masaları küçük Odéon Tiyatrosu'nun girişindeki sütunlara bakıyordu. Burası sakin, hatta hoş bir restorandı. Mösyö'nün şikâyetçi olabileceği tek şey, lokantanın tam olarak sokağa açılması ve bu nedenle bazen yoldan geçen insanların durup onların camın gerisinde yemek yiyişlerini seyretmeleri olabilirdi. Anna Bruckhardt çok daha ağırbaşlıydı, onunla birlikte olmaya pek o kadar önem vermiyor havasındaydı. Karşısına oturmuş, zarifçe, tüm dikkatini ve vaktini balığının kılçıklarını ayıklamaya harcayarak sakin sakin yemeğini yiyordu. Beyaz bir gömlek, güderi bir ceket giymişti ve bu kılığı içerisinde güzeldi. Alnının üst kısmında çok güzel küçük bir sivilce vardı. Bu güzelim sivilce yemeğe çıkmaya hazırlanırken onu hayli utandırmış olmalıydı.

Lokantada pek müşteri yoktu. Çevredeki masaların topu topu beşi doluydu. Bitişik masada, genç bir kadın, kocası ya da âşığının anlattıklarını dinliyordu. Adam, görünüşe bakılırsa doktor olmalıydı. İkame annneler sorunundan söz ediyordu. Önemli bir sorun, diyordu, bu konuda iki tür tepki gözlemlendi. Gerçekte toplumun bir bölümü, ateşli bir biçimde birbirini arzulayan bir çiftin çocuk sahibi olmasına hangi hakla karşı çıkıldığını sorguluyor, dedi çatalını ve bıçağını bırakarak. Tabii eğer önerilen yol bu çift için uygunsa ve ikame anne buna kendi iradesiyle razıysa. Lokantadaki tüm ışıklar aynı anda sönünce, adam çatalını ve bıçağını yeniden alıp dalgınca bir şeyler atıştırdı.

Demek öyle. Mösyö başını kaldırdı. Karanlıkta karşısında oturmakta olan Anna Bruckhardt'ın yüzünü seçmeye çalıştı. Salonda insanlar yemek yemeyi bırakmıştı. Bazıları kalkmış lokantayı terk ediyorlardı. Doktor birkaç alkış aldı, bunlar ölçülü ve ağırbaşlıca alkışlardı tabii. Sandalyesinin üzerinde dimdik oturmuş olan doktor daha sonra sözü ikame anneler konusuna getirdi. Ne var ki açıklamalarını sıralarken, sanki ortalığın karanlık olması fısıldayarak konuşmasını gerektiriyormuş gibi sesini adamakıllı kısmıştı. Gerçekte ortalık çok karanlıktı. Karanlığa gömülen yalnızca salon değildi, dışarıda da tek bir ışık kalmamıştı. Sadece meydanda, loş ışıklı birkaç bina cephesi karanlığın içinden biraz daha seçilir gibiydi. Sokakta, gelip geçenler artık fark edilmiyordu, tüm sokak lambaları sönmüştü. Az sonra gerçekte hiçbir şey fark etmemiş gibi bir hali olan (tavırları alabildiğine umursamaz, sakin ve ağırbaşlıydı) şef garson gelip mumların hazırlanmakta olduğunu söyledi. Ardından bu da yetmiyormuş gibi, bir süre sonra gelip Mösyö Lacoste'u telefondan istediklerini duyurdu. Salonun bir köşesinden bir karartı ayağa kalktı, elindeki çakmağın kılavuzluğunda masaların arasından el yordamıyla restoranın derinliklerine doğru uzaklaştı.

Mösyö yüzünü cama yapıştırmış, dışarıda bir şeyler seçmeye çabalıyordu. Gelgelelim her taraf zifiri karanlıktı, binaların cepheleri biraz daha seçilen bir loşlukta tek bir blok halinde gecenin içinden yükseliyordu. Sokağın köşesinde birkaç yaya durmuş bir

çakmak yakmışlardı ve peş peşe öteki insanlar bu gruba katılıyorlardı. Zaman zaman farları yerde uzun eğik çizgiler çizen bir arabanın geçtiği de oluyor, sonra her şey yeniden karanlığa gömülüyordu. Tatlı alır mıyız, yoksa hesabı mı isteyeyim? diye sordu Mösyö. Hesap geldiğinde Mösyö, Anna Bruckhardt'a hesabı ben mi ödeyeyim, yoksa paylaşmayı mı tercih edersiniz, dedi. Anna Bruckhardt bu konuda nasıl bir tercih yapacağını bilemediğini söyledi. Bir süre düşündükten sonra Mösyö ona bu gibi durumlarda nasıl davranmanın daha uygun olacağı konusunda hiçbir fikri olmadığını söyledi. Anna Bruckhardt ona güvence vererek, bu konuda öyle katı kuralları olmadığını belirtti.

Harika. Bu durumda, işler iyice arap saçına dönmüş, durum adamakıllı içinden çıkılmaz bir hal almıştı. O zaman ne yapıyoruz? dedi Mösyö başını önüne eğerek, karanlıkta parmaklarını seyretmeye daldı. Onun bu şaşkınlığına gülümsemeye başlayan Anna Bruckhardt, sahi söylüyorum, nasıl isterseniz öyle olsun, dedi. Sonunda işin içinden çıkamayan Mösyö kestirip atarak, hesabı dörde bölüp üçünü kendisinin ödemesini önerdi (bu daha basit, her şeyden önce harika bir matematiksel durum, dedi).

Restorandan çıkınca Luxembourg Parkı'na doğru yürümeye koyulduklarında, elektrik arızasının görünüşte bütün semti kapsadığını düşündüler, hatta kim bilir belki daha da geniş bir alana yayılıyordu. Geç-

tikleri sokaklar öylesine sakin, öylesine karanlıktı. Geceyi bozan en ufak bir şey yoktu. Senato binasının önünde, Luxembourg Sarayı'nın demir parmaklıkları yoğun karanlıktan fırlayan birer şamdanı andırıyordu. Elektrik kesileli yirmi dakikadan fazla olmuştu ve birbirinin peşi sıra yürümekte olan Anna Bruckhardt ve Mösyö arızanın sonuçları üzerinde görüşler ileri sürerek, bir asansörde sıkışıp kalmış insanların kurdukları dostluğa benzer bir durum yarattılar (ah şu insanlar!). Mösyö, Anna Bruckhardt'ın kendisini geride bıraktığını fark ettiğinde birkaç insan boyu arkada bulunuyordu ve elleri ceplerinde başı havada, gökyüzüne bakarak yürüyordu.

Gökyüzü şimdi kentin asalak ışıklarından uzak, tertemizdi.

Saint-Sulpice Meydanı'na geldiklerinde bir banka oturdular ve örnek bir sessizlik içinde uzun süre öylece yan yana oturup kaldılar. Ruhun bir görünümü, dedi Mösyö bir süre sonra, ruhun bir görünümü. Nasıl? dedi Anna Bruckhardt. Onun bu beklenmedik çenesi düşüklüğü karşısında biraz şaşırmıştı doğrusu. Yok, yok, bir şey yok, dedi Mösyö. Var, var, olmaz olur mu? dedi Anna Bruckhardt. Bakış, dedi Mösyö. Ruhun bir görünümü, evet. Copenhague'ın yorumuna belirsiz bir el hareketi katarak, en azından bilime göre, diye ekledi. Prigogine'e göre gerçekte kuantum kuramı fiziksel tanımın gerçekçi olduğu ve fizik dilinin, gözlem koşullarından bağımsız olarak bir siste-

min özelliklerini temsil edebileceği doğrultusundaki görüşü yıkıyor. Güzel, güzel. Anna Bruckhardt'm eli, hemen orada, yanı başında, bankın üzerindeydi.

Mösyö, bir süre dalgın dalgın Anna Bruckhardt'ın eline bakarak, sonunda, bakışları önünde onun bir parmağını temkinlice kaldırdı, sonra, ikincisini, ardından da elinin tamamını tuttu.

Mösyö, bir süre böyle, Anna Bruckhardt'ın eli kendi elinin içinde öylece kaldı, sonra ne yapacağını bilemeyip eli hafifçe bankın üzerine bıraktı. Tamam, gidiyoruz, dedi. Kalktılar ve yola koyuldular. Saint-Germain Bulvarı'ndaki dairelerde, şurada burada, tül perdelerin gerisinde hareketli karartılar görülüyordu. Pencerelere dirseklerini dayamış insanlar vardı, arkalarında bir mum, sokağa bakan insanlar. Bir daha neredeyse ağızlarını bile açmadan yürüdüler, Anna Bruckhardt ve Mösyö. Yürüdüler, yürüdüler.

Ve Odéon Alanı'nda bile gece oldu. Mösyö alanda durup başı kalkık, kolunu gökyüzüne doğru uzattı ve yavaşça parmağıyla Anna Bruckhardt'a Odéon'un kendisine göre şu yıldız, Aldebaran yıldızı olduğunu açıklayarak Sirius-Aldebaran hattını takip etti. Hangisi? dedi Anna Bruckhardt. İşte şuradaki, dedi Mösyö, şu ters çevrilmiş A'nın altındaki, işte şu turuncuya çalan yıldız. Hayır, görmüyorum, dedi can kulağıyla dinlemeyen Anna Bruckhardt, gerçekte onun yanında gökyüzünü süzmeyi sürdürerek. Yazık, dedi Mösyö,

işte biz oradayız. Cebinden çakmağını çıkararak, yüzlerini birbirinden ayıran boşlukta yaktı. Üzüntüyle birbirlerinin gözlerine baktılar. Anna Bruckhardt onun yanağına dokundu o zaman, yavaşça, gecenin karanlığında onu öptü. Hey hey. Ve işte, bu iş hiç de zor olmadı.

Yaşam, Mösyö için artık bir çocuk oyuncağından farksızdı.

Daha önce *Banyo* ve *Fotoğraf Makinesi*'ni yayımladığımız Toussaint'in Türkçe'deki üçüncü kitabını sunuyoruz. Sürdürdüğü "olaysız-sakin" yaşamıyla çağdaş bir Oblomov'u çağrıştıran Toussaint'in tipik anti-kahramanı, Mösyö karakteriyle karşımıza çıkıyor bu defa.

Yaşamda hiçbir hırsı, projesi olmayan, düşman olduğu gerçeklikten kaçıp yalnızlığına ve düşüncelerine sığınan, "göze fazla batmamaya" çalışarak gündelik monoton yaşamını sürdüren Mösyö, kendisinden bir şeyler talep eden insanlar yüzünden huzursuzdur. Pek de farkında olmadığı bir nişanlısı, fazla uğraş gerektirmeyen "kıyak" bir işi, yeni tanıştığı ve "arkadaş" olmak zorunda kaldığı bir komşusu vardır. Bütün bu insanlarla olan ilişkiler Mösyö için anlamsız birer yükten başka bir şey değildir. Özlemini duyduğu dinginlik için çareyi sık sık kiralık evinin terasına sığınmakta bulur.

Hayır diyemediği için sürüklendiği yaşamdan kaçarak tek başına geçirdiği saatler boyunca "acının yokluğundaki zevki, zevkin yokluğundaki acıyı" hisseder. Ta ki bir partide kendisini ilgiyle dinleyen "ağırbaşlı" bir kadınla tanışıp âşık oluncaya kadar...

Fransız edebiyatının son yıllardaki en parlak kalemlerinden biri olan Toussaint'i sevenlerin kaçırmayacakları bir kitap.

AYRINTI • EDEBİYAT
ISBN 975-539-150-9
9 789755 391502